

Verrekijker

EEN UITGAVE VAN DE **VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ** - SEPTEMBER 2005

Dossier integraal waterbeleid

Integraal waterbeleid: een waterdichte aanpak

Te veel mest, te weinig grond
Formaldehyde vervuult de lucht in huis
Een milieuvriendelijk schooljaar!

Inhoud

Vooruitkijken	3
Waterkwaliteit: grenzen aan mest	4
De Beslissing: een milieuvriendelijk schooljaar	8
Lastige Vragen aan Phara de Aguirre	9
Formaldehyde: vervuiler in huis	10
De Milieuwerker: 'Het is niet altijd zo idyllisch'	12
Dossier integraal waterbeleid	
Integraal waterbeleid breekt steeds verder door	13
Scaldit-project bevordert samenwerking	17
Regenwater, bruikbaar water	20
Overstromingsbeleid: ruimte voor de rivier	22
Minder kan ook: tips & test	25
Samenwerking Land en Water: integraal waterbeheer in de praktijk	26
Vlaanderen valt droog	28
Basisschool De Pinte op wateronderzoek	30
MIRA-BE voor een beter beleid	33
Snuif de stadslucht op in Antwerpen	34
Tegengas	37
Update	38

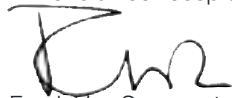
Vooruitkijken

Beken en rivieren stromen dwars door administratieve grenzen en de vele functies en aspecten van water overschrijden de bevoegdheden van de verschillende overheden en administraties. Met het decreet Integraal Waterbeleid wordt het Vlaamse waterbeleid afgestemd op die complexe realiteit. Beleidsdomeinen zoals milieu en natuur, mobiliteit en ruimtelijke ordening, maar ook verschillende overheden werken samen om complexe problemen zoals overstromingen of slechte waterkwaliteit aan te pakken. Sinds het decreet in werking is getreden, verloopt die samenwerking tussen de waterbeheerders via de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW). Het uiteindelijke doel is een duurzaam waterbeleid: een evenwichtig gebruik van het watersysteem voor al die verschillende functies, zonder het systeem zelf in gevaar te brengen.

Als het waterbeleid echt 'integraal' wil zijn, is samenwerking ook over de landsgrenzen nodig. De afgelopen drie jaar heb ik als projectmanager van het Scaldit-project in het stroomgebied van de Schelde zo'n internationale samenwerking van dichtbij kunnen meemaken. Hoewel het stroomgebied van de Schelde kampt met grote problemen zoals verontreiniging, verdroging en overstromingen, was Scaldit tot nu toe voor alle partners een erg leerzame en nuttige ervaring.

In het integrale waterbeleid speelt de Vlaamse Milieumaatschappij een steeds grotere rol. Als gevolg van de hervorming van de Vlaamse administraties kregen we er immers een aantal taken bij. Natuurlijk blijven we de kwaliteit van het water op de voet volgen. Dat moet ook, als we nog maar in de buurt willen komen van de kwaliteitsdoelstellingen die de Europese kaderrichtlijn Water naar voren schuift. Hoe het gesteld was met de waterkwaliteit in 2004 kunt u lezen in ons jaarrapport Water 2004, dat ook deze maand wordt gepubliceerd. In deze Verrekijker verneemt u alvast heel wat meer over de problematiek van nitraat in het oppervlaktewater, en ongetwijfeld doet u ook inspiratie op om zelf duurzamer om te gaan met water.

Ik wens u veel leesplezier.

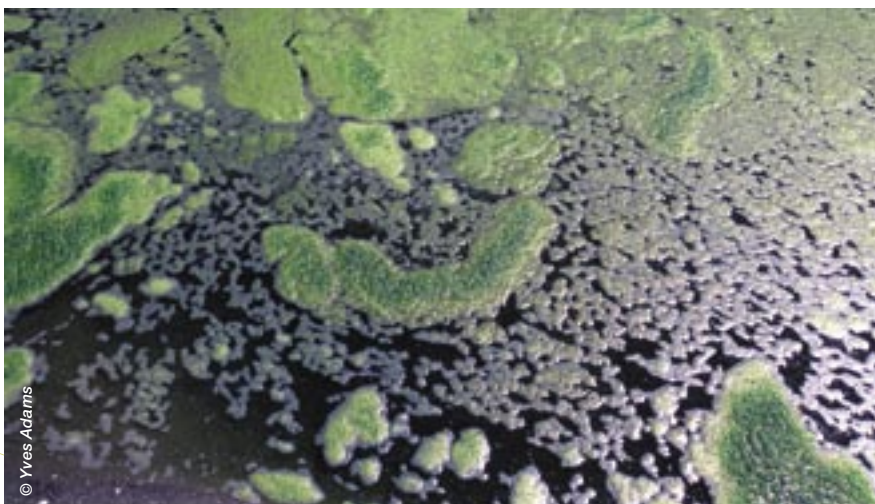

Frank Van Sevencoten,
Administrateur-generaal

Grenzen aan mest

Te veel nitraat in het oppervlaktewater, een nieuw Mestactieplan, een nakende Europese veroordeling: de mestproblematiek is opnieuw erg actueel. Wat is er aan de hand in het overbemeste Vlaanderen?

© Kristien Buyse

Door de intensieve veeteelt in Vlaanderen, herbergen we op een vrij kleine oppervlakte een enorm aantal dieren. Die dieren produceren allemaal mest, en Vlaanderen heeft niet voldoende landbouwgrond om die mest op een milieuverantwoorde manier kwijt te geraken. Mest bevat onder andere stikstof. Dat wordt in de bodem omgezet in nitraat en dient als voedingsbron voor de gewassen. Als er echter meer bemest wordt dan de planten nodig hebben, blijft er te veel nitraat achter in de bodem. Vanuit de bodem komt het nitraat terecht in het grondwater en in het oppervlaktewater. Zo kan nitraat via het drinkwater de gezondheid van mens en dier bedreigen. Bovendien veroorzaakt te veel

nitraat eutrofiëring van het oppervlaktewater en van de zee: het water bevat te veel voedingsstoffen, wat tot overmatige algengroei leidt.

Europa: Nitraatrichtlijn

'In de jaren 80 heeft Europa aan de alarmbel getrokken,' zegt Henk Maeckelberghe van de VMM. 'Omdat een aantal drinkwatermaatschappijen heel hoge nitraatgehaltes vonden in het grondwater, en ook omdat er duidelijk een eutrofiëring aan de gang was van de Noordzee.' Om aan die twee problemen het hoofd te bieden, werd in 1991 de Nitraatrichtlijn uitgevaardigd. 'Eigenlijk nogal onhandig, want het probleem met het drinkwater en het probleem van de eutrofiëring zijn heel verschillende dingen die eigenlijk elk een specifieke aanpak vragen.'

De Nitraatrichtlijn bepaalt dat er in het grondwater een maximumconcentratie van 50 mg nitraat/l mag zitten, en trekt dat meteen ook door naar het oppervlaktewater. Kor Van Hoof van de VMM: 'Om het probleem met drinkwater op te lossen volstaat die norm. Maar om de eutrofiëring van de Noordzee en van traagstromende waterlopen tegen te gaan, zou je eerder naar 10 mg moeten gaan.' De norm van 50 mg halen, blijkt echter al een hele opdracht voor het overbemeste Vlaanderen. Tot op vandaag, bijna vijftien jaar na de publicatie van de Nitraatrichtlijn, voldoen ruim vier op de tien MAP-meetpunten – meetpunten die de nitraatvervuiling door de landbouw aantonen – niet aan die norm. Voor het gehele meetnet van de VMM is dat het geval voor één op zes meetplaatsen.

De land- en tuinbouw is immers niet de enige bron van nitraten. Ook huishoude-

lijk afvalwater en afvalwater van bedrijven en van waterzuiveringsinstallaties bevatten nitraten. Kor Van Hoof: 'In die sectoren is de laatste 15, 20 jaar echter een grote vooruitgang geboekt, onder meer via zuivering. De vermindering van de stikstofverontreiniging vanuit de landbouw verloopt veel trager. Daardoor is de landbouw in Vlaanderen vandaag verantwoordelijk voor meer dan de helft van de stikstofbelasting van het oppervlaktewater.'

Vlaanderen: Mestactieplan

Om te kunnen voldoen aan de Europese Nitraatrichtlijn, werd in 1995 in Vlaanderen het eerste Mestactieplan uitgewerkt. In 1999 volgde het tweede, MAPIbis. Het was een hele verandering voor de boeren. Zo mochten ze 's winters geen mest meer uitrijden, en kregen ze bemestingsnormen opgelegd – maximale hoeveelheden mest die ze op een hectare gras of akkerland mogen uitrijden. Bovendien kreeg elke boer een maximale mestproductie opgelegd, de zogenaamde nutriëntenhalte, zelfs al mocht hij volgens zijn milieuvergunning meer dieren houden.

Door de bemestingsnormen moesten de boeren een deel van hun mest elders dan op hun eigen velden kwijt geraken. Mestverwerking en vervolgens uitvoer leek de ideale oplossing, maar dat bleek makkelijker gezegd dan gedaan. Heel wat kippenmest wordt intussen verwerkt en zelfs uitgevoerd naar het buitenland, maar voor varkensmest kwam de verwerking niet echt van de grond, omdat het een dure en moeilijke aangelegenheid is.

In de Nitraatrichtlijn verplicht Europa de lidstaten ook om *kwetsbare zones* af ►

© Jan Caudron

Door overbesteding kan nitraat in het drinkwater terecht komen.

te bakenen: gebieden waar het probleem nijpender is dan elders, en waar nog strengere maatregelen gelden. Zo mag er in die gebieden nog minder mest op het land worden gebracht. Sinds 2002 is 46 procent van het Vlaamse landbouwareaal kwetsbare zone. In West-Vlaanderen zijn de nitraatpieken het hoogst: bijna heel de provincie is dan ook aangeduid als kwetsbare zone. Minstens om de vier jaar, en dus zeker opnieuw in december 2005, moet Vlaanderen de aanduiding van de kwetsbare zones herzien.

MAP-meetnet meet nitraat

De Nitraatrichtlijn verplicht de lidstaten voorts om de nitraatvervuiling te monitoren. Vlaanderen heeft twee MAP-meetnetten: een voor het grondwater, dat beheerd wordt door de afdeling Water van AMINAL, en een voor het oppervlaktewater, beheerd door de VMM. Het MAP-meetnet van de VMM begon met 266 meetpunten in 1999 en werd uitgebreid tot 800 meetpunten in 2002. Henk Maeckelberghe: 'Wij hebben een heel fijnmazig net dat in Europa zijn gelijke niet kent. De meetpunten werden – in overleg met de landbouwsector

– zo gekozen dat ze het nitraat meten op plaatsen waar dat alleen van de landbouw afkomstig kan zijn, en waar er dus geen invloed is van huishoudens of niet-landbouwbedrijven.' Per jaar wordt op elk punt twaalf tot vijftien keer een meting uitgevoerd. Omdat nitraat vooral uitspoelt in de winter, en de piek soms voor en soms na nieuwjaar valt, worden de meetresultaten niet per kalenderjaar geëvalueerd, maar per *winterjaar*, gerekend van begin juli tot eind juni van het daaropvolgende jaar.

De afgelopen jaren toonden de MAP-meetpunten een positieve evolutie. In de winter van 1999–2000 voldeden bijna zes op tien MAP-meetpunten niet aan de norm. In de winter van 2002–2003 was dat aantal al flink gedaald: nog drie op tien voldeed toen niet aan de norm. In die periode werden ook 550 nieuwe meetpunten in gebruik genomen die niet allemaal twaalf keer werden bemonsterd. Dat verklaart voor een deel het lage cijfer. De twee daaropvolgende jaren verslechterde de toestand weer, maar dat werd mee beïnvloed door de weersomstandigheden. Henk Maeckelberghe: 'Een lange droogteperiode, gevolgd door een periode met meer neerslag, heeft altijd hoge nitraatpieken tot gevolg. Bij droogte blijven de nitraten immers opgestapeld in de bodem en als het dan gaat regenen, spoelt alles in een keer uit. Dat fenomeen heeft zich de voorbije twee winters gemanifesteerd. Volgens ons gaat het structureel niet opnieuw de verkeerde kant uit met de nitraatuitspoeling in Vlaanderen. Misschien is er geen verdere verbetering, maar wij hebben niet de indruk dat de sector in het algemeen lakser is geworden.'

SENTWA-model: los van het weer

Het MAP-meetnet meet alleen de nitraatconcentraties, maar die zeggen op zich eigenlijk nog niks over de hoeveelheden nitraat, of de nitraatvracht, die uiteindelijk in het oppervlaktewater en de zee terechtkomen. De concentraties hangen immers ook af van de hoeveelheid water die op dat moment door de beken en rivieren stroomt. Om die vrachten te kunnen berekenen, heeft de VMM het SENTWA-model laten ontwikkelen. Aan de hand van allerlei bekende elementen, zoals het landbouwareaal, de teelten, de veestapel, het kunstmestgebruik enzovoort, berekent het SENTWA-model hoeveel stikstof uit de landbouw er werkelijk in het oppervlaktewater terecht komt. Nitraat is immers een vorm van stikstof. Kor Van Hoof: 'Met het SENTWA-model kunnen we voor een deel de weersomstandigheden uitschakelen, zodat we een duidelijker beeld krijgen van de evolutie die aan de landbouw toe te schrijven is. Uit die berekening blijkt dat –

© Jan Caudron

Henk Maeckelberghe.

bij gemiddelde neerslag – er tussen 1990 en 2003 een daling is van de stikstofverliezen met 20 procent: er is dus zeker een positief effect.'

Het nitraatprobleem in Vlaanderen blijft echter groot. Henk Maeckelberghe: 'Neem nu West-Vlaanderen. Die provincie is kwetsbare zone sinds 2002, maar dat heeft nog geen effect gehad. Misschien zijn de bemestingsnormen nog te hoog, maar dat betwijfel ik eerlijk gezegd, want in 60 procent van de meetpunten worden met diezelfde bemestingsnormen wel aanvaardbare resultaten behaald. Ik vermoed dat het probleem vooral bij de handhaving van de regels ligt. In gebieden met hoge nitraatconcentraties gebeurt de bemesting blijkbaar vaak niet vanuit de vraag hoeveel mest de gewassen nodig hebben, maar vanuit de hoeveelheid mest die de boeren kwijt moeten geraken. Het is geen toeval dat we de meeste zwarte punten vinden in die gebieden waar de meeste dieren zitten. En blijkbaar komen sluiklozingen van mest rechtstreeks in het oppervlaktewater ook nog altijd voor. Het is allemaal heel moeilijk te controleren en nog moeilijker te bestraffen. Wij hebben ook begrip voor de boeren: je zal als boer maar in hetzelfde gebied werken als een cowboy die zich nergens iets van aantrekt. Op die manier belanden goedmenende boeren ook in kwetsbare zones, met alle beperkingen en economische gevolgen voor hun bedrijf.'

Een nieuw Mestactieplan

Het Mestactieplan is door de jaren heen verschillende keren aangepast en bijgespijkerd. Voor de boeren werd het heel ingewikkeld, zodat de Vlaamse Regering heeft beslist om een nieuw Mestactieplan

te schrijven. De minister van Leefmilieu voorziet dat het nieuwe MAP volgend jaar in werking treedt. Henk Maeckelberghe: 'Het is volgens ons zeker nog te vroeg om globaal meer mest toe te laten. Een van de elementen die vooropgesteld worden in de voorstellen voor het nieuwe MAP is wel dat de afbakening van de kwetsbare zones flexibel wordt: als de resultaten op de MAP-metpunten in een zone goed zijn, zou er weer iets meer mogen worden bemest. Op die manier kun je boeren motiveren en zal ook de sociale controle zijn werk doen.' Boeren zouden in het nieuwe Mestactieplan ook weer meer dieren mogen houden, als ze maar een sluitende oplossing kunnen voorleggen voor de mest die hun dieren produceren. 'Zo laat je de markteconomie zijn gang gaan, maar het is wel de vraag hoe de kleinere, familiale bedrijven zich in zo'n systeem staande kunnen houden. Het is niet ondenkbaar dat aan akkerbouwers veel geld zal worden betaald om hun land te mogen bemesten.'

Een Europese veroordeling?

Intussen hangt België een veroordeling door het Europees Hof boven het hoofd: België is in gebreke gesteld door de Europese Commissie. De Commissie stoort

zich aan verschillende zaken: de afbakening van de kwetsbare zones zou te beperkt zijn, het actieprogramma in die gebieden zou niet streng genoeg zijn en ook de code van goede praktijk en de rapportering door België zijn niet naar de zin van de Europese Commissie. Kor Van Hoof: 'De Europese Commissie is de procedure tegen België gestart in 1999, zodat de dreigende veroordeling ook enkel gaat over de situatie tot 1999. In de jaren daarna heeft de Commissie echter nog vele andere opmerkingen gemaakt, over het recentere beleid. Er zou wel eens een nieuwe ingebrekestelling kunnen volgen, als daar geen rekening mee wordt gehouden.'

Volg de MAP-metresultaten op www.vmm.be/MAP

Meer informatie over de waterkwaliteit in Vlaanderen kunt u terugvinden in het jaarrapport *Water 2004*. U kunt een gratis exemplaar bestellen via het Infoloket, A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erembodegem, tel. 053-72 64 45, fax 053-71 10 78, info@vmm.be of het rapport downloaden op www.vmm.be/water

Een milieuvriendelijk schooljaar!

Op elke school worden stapels papier gebruikt, moeten de klassen worden verwarmd en levert de lunchpauze een hele berg afval op. Enkele tips voor een milieuvriendelijk schooljaar.

- Gebruik een brooddoos en een drinkbus en geen aluminiumfolie, brikjes of blikjes. Stop ook je (losse) koekjes voor tijdens de speeltijd in je brooddoos of neem fruit mee als tussendoortje.
- Gooi geen papertjes op de grond, in of rond de school.

Pen ...

- Kijk goed na welk schoolgerief van vorig jaar nog bruikbaar is. Elk jaar een nieuwe pennenzak is misschien goed voor het imago, maar niet voor het milieu.
- Gebruik ecologisch verantwoord schoolgerief. In sommige stiften, lijmen, correctierollers enzovoort zitten milieugevaarlijke stoffen: kies dus voor de milieuvriendelijkste soort. Op www.milieukoopwijzer.be vind je heel wat informatie, ook over merken en verkoopadressen.
- Koop duurzaam materiaal: liever een metalen meetlat dan een plastic lat, liever een vulpen dan een balpen. Die ene lege balpen lijkt maar een klein beetje afval, maar als alle kinderen elke maand

een balpen leegschrijven, krijg je in juni een enorme berg lege balpennen.

- Voor een rekenmachine op zonne-energie hoef je geen batterijen te kopen.

... en papier

- Ga zuinig om met papier. Gebruik beide zijden van het papier, ook bij het kopiëren. Papier dat maar aan een kant beschreven of bedrukt is, is prima kladpapier.
- Gebruik gerecycleerd papier. Vermijd met chloor gebleekt papier of papier met ECF-label (elementair chloorvrij). Kies liever zuurstofgebleekt papier, ongebleekt papier of papier met TCF-label (totaal chloorvrij).

Deuren dicht

- Gebruik milieuvriendelijke transportmiddelen, zoals fiets, step of rolschaatsen of neem het openbaar vervoer.
- Verspil ook op school geen water: laat de kraan niet lopen en speel niet met kraantjeswater.
- Verlaat je als laatste de klas? Doe het licht

dan uit. Zet apparaten zoals computers en TV's helemaal uit en dus niet in stand-by.

- Sluit 's winters ramen, gordijnen en deuren bij het verlaten van het lokaal. Verlucht regelmatig de klas, maar zet de verwarming dan even af.

Schiet in actie

Je bereikt nog meer effect als de hele school milieuvriendelijk wordt. Zo kun je – bijvoorbeeld via de leerlingenraad – de school aanzetten om drinkfonteinnetjes te installeren of om het afval beter gescheiden in te zamelen. Een zwerfafvalactie rond de school, een natuureducatieve wandeling, degelijke fietsenstallingen, biologische maaltijden in de schoolkantine: er zijn 1001 manieren om je school milieuvriendelijker te maken.

Meer info?

www.milieuzorgopschool.be

www.milieukoopwijzer.be

'Onnodige verpakking verbieden'

Houdt de milieuproblematiek u bezig?

Ik denk daar wel aan, maar ik beseft dat ik op dat vlak een enorm luxebeest ben. We wonen namelijk in een heel groene omgeving, met een grote tuin en een natuurgebied en een provinciaal domein vlakbij. Ik word dus elke dag geconfronteerd met de mooie kanten van het milieu. Ik heb ooit naast een vleesverwerkend bedrijf gewoond, en dan zie je natuurlijk de keerzijde.

Wat doet u zoal voor het milieu?

Ik sorteer heel ijverig. We hebben kippen om het keukenafval op te eten en ik ben een enorme papierverzamelaar. Het papier wordt hier afwisselend opgehaald door de gemeente en door de jeugdbeweging. Mijn man is dan een van de ouders die rondrijden met de bestelwagen. Ik geef de kinderen ook brooddozen en drinkbussen mee naar school en ik doe mijn boodschappen met een boodschappentas.

Ik probeer ook duurzame aankopen te doen. Zo kocht ik ooit een heel stevige boekentas voor mijn oudste zoon, die nu 21 is. Mijn jongste van 7 gebruikt die tas nu nog. 's Zomers neem ik ze altijd eens goed onder handen. Natuurlijk protesteren de kinderen soms, maar ik vind dat ze moeten leren minder te consumeren.

Op welke goede daad voor het milieu bent u best trots?

Wij hebben drie grote regenputten voor 15.000 liter regenwater laten installeren. We gebruiken dat water voor de wasmachine, de toiletten, maar ook voor de douche. Het idee dat er puur regenwater uit

je douche komt, dat is fantastisch. Het is bovendien iets waar je de kinderen bewust van kunt maken: als het weinig geregend heeft, is het water soms gewoon op. Om ons te wassen, schakelen we dan over op leidingwater, maar daar springen we dan wel zuinig mee om.

Begaat u soms een zonde?

Elke dag: ik rijd met de auto naar Brussel. Na Ter Zake ben ik pas om half tien klaar en met het openbaar vervoer duurt het twee uur voor ik thuis ben – met de auto maar een half uurtje, en dan kan ik mijn man en de oudste kinderen nog zien.

Wat zou volgens u een goeie milieumaatregel zijn?

Teveel verpakking zou men moeten verbieden. Flessen shampoo bijvoorbeeld, waarom moet je die nog eens per twee verpakken? Een heel andere kwestie is de recyclage van bouwafval. Daarover hadden we onlangs een reporta-

Phara de Aguirre (44)
Kessel-Lo
Gehuwd, 4 kinderen
Tv-journaliste

ge in Ter Zake. In Vlaanderen wordt heel veel bouwafval gerecycleerd, maar vaak wordt het niet hergebruikt omdat aannemers verplicht zijn om nieuwe materialen te gebruiken, bijvoorbeeld door het bestek. Dat is waanzin. Milieuminister Kris Peeters zei toen wel dat hij er iets wou aan doen. Want als je die secundaire grondstoffen niet opnieuw gebruikt, heeft recycleren geen zin.

Wilt u ook wel eens antwoorden op de Lastige Vragen van onze reporter? Laat dan iets weten aan Katrien Smet, VMM-Infoloket, info@vmm.be, A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erembodegem.

Formaldehyde: vervuiler in huis

Verf, schoonmaakproducten en zelfs meubelen kunnen de lucht in uw huis behoorlijk vervuilen. Onder meer formaldehyde, een irriterende en kankerverwekkende stof, komt in huis vaak in hoge concentraties voor. Uit metingen die de VMM vorig jaar liet uitvoeren, bleek dat formaldehyde in de buitenlucht echter geen direct probleem vormt.

Een onderzoek van Test-Aankoop toonde in april nog maar eens aan dat de lucht binnen vaak sterker verontreinigd is dan de buitenlucht. De consumentenorganisatie mat de formaldehydeconcentraties in 95 woningen en vergeleek die met richtwaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO), die ook door het Vlaamse Gewest zijn overgenomen. Uit de metingen bleek dat in 91 procent van de huizen de concentratie formaldehyde minstens één keer hoger lag dan 10 microgram/m³, de richtwaarde die door de WGO wordt gehanteerd voor gevoelige personen. De drempel van 100 microgram/m³, die is vastgelegd voor *normale* personen, werd in geen enkel huis overschreden. Er werden echter wel concentraties gemeten tot 90 microgram/m³. Ter vergelijking: de hoogste buitenconcentratie die de VMM heeft gemeten, was 13 microgram/m³.

Spaanplaatgas

Formaldehyde, ook wel bekend onder de naam formol, is een zogenaamde vluchtige organische stof (VOS). Ze is aanwezig in uitlaatgassen, maar ook in spouwmuurisolatie, spaanplaten, MDF-platen, multiplex, overgordijnen, tapijt, behang en tabaksrook. De stof komt in huis vooral vrij bij schommelingen in temperatuur en luchtvochtigheid.

Formaldehyde is kankerverwekkend, kan ogen en slijmvliezen irriteren, allergieën veroorzaken enzovoort. In nieuwbouwwoningen of kleine kinderkamers vol fineermeubelen bijvoorbeeld kunnen de concentraties hoog oplopen. U kunt de concentraties laag

Dracena

houden door uw huis goed te verluchten en door de hoeveelheid plaatmaterialen te beperken tot maximum 3 m² spaanplaat per 4 m³. Er zijn overigens ook planten die formaldehyde absorberen: onder meer *Aloë vera*, *chlorophytum* en *dracena*.

Focus op verkeer en bedrijven

Om na te gaan hoe het gesteld is met formaldehyde in de buitenlucht, heeft de VMM vorig jaar metingen laten uitvoeren door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO). 'We hadden eigenlijk geen recente gegevens over formaldehydeconcentraties in de buitenlucht,' zegt Natacha Claeys, die voor de VMM het project coördineerde. 'Aangezien formaldehyde ook een ozonvermwend gas, is het een van de parameters waarvan we op vraag van Europa de concentraties opvolgen.' Uit indicatieve metingen was echter wel bekend dat in de buurt van sommige bedrijven verhoogde concentraties formaldehyde voorkomen. Dat is onder meer het geval bij spaanplaatproducenten. Spaanplaten bestaan immers uit houtsnippers of vezels die worden gemengd met formaldehyde-lijm en daarna worden samengeperst.

In het voorjaar en in de zomer van 2004 werden op 12 plaatsen metingen uitgevoerd, enerzijds op plaatsen met druk verkeer en anderzijds in de buurt van bedrijven die veel formaldehyde uitstoten. 'Het verkeer is verantwoordelijk voor het overgrote deel van de formaldehyde-uitstoot. In de buurt van bedrijven kunnen ech-

ter hogere concentraties voorkomen dan in het verkeer. Op basis van de gekende emissies hebben we een toptien van bedrijven gemaakt en daar zijn we gaan meten. Die bedrijven bevinden zich vooral in West-Vlaanderen en in Limburg in de omgeving van Genk.'

Ruim beneden de normen

Op de plaatsen met druk verkeer werden gemiddelde dagconcentraties gemeten tussen 4 en 8 microgram/m³. In de buurt van de bedrijven lagen de daggemiddelde concentraties tussen 5 en 13 microgram/m³. In Beringen, waar op een neutrale plaats de zogenaamde achtergrondconcentratie werd gemeten, lagen de waarden tussen 3 en 5 microgram/m³. Afgezien van twee metingen in de buurt van bedrijven, lagen alle waarden ruim beneden de WGO-normen. Naast de metingen in de omgevingslucht werd één binnenuismeting gedaan, in een rokerig kantoor. Natacha

Claeys: 'Daar werd een concentratie van 50 microgram/m³ gemeten. Dat is relatief hoog, vooral omdat het kantoor was uitgerust met een afzuigsysteem.'

Wat zijn nu de voornaamste conclusies van het onderzoek? 'Ten eerste dat we de meetmethode hebben geoptimaliseerd, want er was geen echte referentiemethode beschikbaar. Formaldehyde meten, blijft echter wel een dure zaak. Daarom hebben wij daggemiddelden gemeten, en geen halfuurswaarden. Had-den we gemiddelden per half uur gemaakt, dan hadden we lokaal waarschijnlijk wel hogere concentraties gezien. De tweede conclusie is dat er in de buitenlucht met formaldehyde blijkbaar niet echt grote problemen zijn, hoewel we natuurlijk niet kunnen uitsluiten dat in de buurt van een bedrijf de concentraties te hoog kunnen oplopen. Ik sluit zeker niet uit dat we nog gerichter gaan meten.'

Hou formaldehyde buiten

- Verlucht uw huis zoveel mogelijk.
- Hou de kamertemperatuur tussen 18 en 24°C en de relatieve vochtigheidsgraad tussen 30 en 70%.
- Rook niet in huis.
- Laat uw auto niet draaien in een garage die met de woning is verbonden.
- Kies meubelen uit vol hout en natuurlijke producten, of op zijn minst producten die weinig formaldehyde bevatten.
- Bevestig vast tapijt met zelfklevende plakband liever dan met lijm.
- Sluit openingen in meubelen uit spaanplaat zorgvuldig af en bewerk ze met een goed dekkende ecologische verf of vernis.
- Sluit potten met lijm, verf of vernis zorgvuldig af en bewaar ze niet of zo kort mogelijk.

‘Het is niet altijd zo idyllisch’

We ontmoeten drie VMM-medewerkers op de oever van een oude Schelde-arm in Nazareth, waar ze sondes plaatsen in een overstort van de riolering. Zo'n overstort biedt een uitweg aan het rioolwater, als de riolering overbelast geraakt, bijvoorbeeld door hevige regen.

Naam:
(v.l.n.r.) Marc D'hollander, Herwig De Jonge en Philippe Vertonghen
Werk:
Technici overstortmeetnet VMM

‘Normaal gezien mag een overstort maximum zeven keer per jaar overlopen in de beek of de rivier,’ zegt Philippe. ‘Maar uit onze metingen blijkt dat sommige overstorten constant overlopen. Dat is een ramp voor het oppervlaktewater.’

Eén man blijft boven

Om de sondes te plaatsen moet Herwig de put in. ‘We wisselen wel af, want het moet nog leuk blijven, hé. Hier is de riolering zo'n vijf meter diep, maar vooral de stroming en het slib kunnen gevaarlijk zijn.’ Ook de omgeving waar de rioolput zich bevindt, kan verschillen. Marc: ‘Het is niet altijd zo idyllisch als hier. Soms werken we in putten midden op de rijweg. Dan daalt er iemand af aan de driepikkel boven de put. Er blijft altijd minstens één man boven, maar je mag er toch niet aan denken dat er eens een auto of vrachtwagen tegen de driepikkel rijdt.’ Philip-

pe: ‘Ook gassen kunnen gevaarlijk zijn. Daarom hangen we een gasdetectietoestel in de put. Onlangs, in Ninove, zijn we moeten stoppen met werken omdat er te veel koolstofmonoxide (CO) in de put hing, door uitlaatgassen van vrachtwagens. Dan ben je echt wel blij dat je met drie bent.’

Alarm: overstort!

In het overstort worden vijf sondes gehangen die verbonden zijn met een logger. Philippe: ‘De logger wekt om de tien minuten de sondes en houdt de gemeten waarden bij. Is er een overstort of komt het water tot op tien centimeter van de overstortmuur, dan gaat de logger in verhoogde logging en worden de waarden van de sondes om de minuut bijgehouden. Elke avond worden al die gegevens via een modem doorgestuurd naar de centrale server van de VMM in Aalst.’

De VMM begon in 2003 met de uitbouw van het overstortmeetnet. De twee technische ploegen die elke dag op de baan zijn, hebben nu ongeveer 200 meetpunten uitgerust. Philippe: ‘Een nieuw meetpunt installeren, duurt ongeveer twee dagen. Daarnaast doen we het onderhoud en ook bureauwerk. Die afwisseling bevalt mij wel, en we hebben een goed team. Het is soms vuil werk, maar iemand moet het doen. En als het meetnet goed werkt en je kunt er goede rapporten uithalen, dan geeft dat voldoening.’ Herwig en Marc vallen hem bij. ‘Het is vuil werk, maar dat wordt gecompenseerd door de goeie sfeer. Je moet goed overeenkomen en elkaar kunnen vertrouwen. We lachen en we zeveren wel eens, maar als we in de put kruipen, weten we dat we op de anderen kunnen vertrouwen.’

De stille revolutie

Integraal waterbeleid
breekt steeds verder door

Het waterbeleid maakt een stille revolutie door. Stap voor stap wordt gewerkt aan een integraal waterbeleid over alle administratieve en landsgrenzen heen. Op het Vlaamse niveau speelt de VMM daarbij een centrale rol.

Lieve De Roeck

© Jan Caudron

Een watersysteem vormt één geheel. Veranderingen stroomopwaarts hebben bijvoorbeeld onvermijdelijk gevolgen stroomafwaarts. Het waterpeil en de kwaliteit van ons oppervlaktewater beïnvloeden de waterstand en de kwaliteit van ons grondwater. Bij ingrepen op het watersysteem moet het volledige systeem worden bekeken, met al zijn aspecten zoals oppervlaktewater, grondwater, waterbodembodem, oevers, fauna en flora, enzovoort.

Die aanpak moet in elk geval leiden tot duurzaam waterbeheer. Dat wil zeggen dat het watersysteem wordt gebruikt voor verschillende doeleinden zoals scheepvaart, drinkwater, industrie, landbouw, enzovoort zonder dat het uit evenwicht geraakt, zodat ook de volgende generaties er nog van kunnen genieten. Dat zijn, heel kort gezegd, de principes van integraal waterbeleid.

Win-win

Het bovenstaande lijkt misschien vanzelfsprekend, maar in de praktijk is een integrale aanpak niet zo eenvoudig. Bijna elk watersysteem wordt immers doorsneden door vele lands- en administratiegrenzen. Bovendien is het vaak moeilijk om alle functies van het watersysteem in evenwicht te houden. Natuur en recreatie, allemaal goed en wel, maar wie zijn huis onder water ziet lopen doordat de nabijgelegen rivier buiten zijn oevers is getreden, wil in de eerste plaats daàrvoor een oplossing. En die oplossing, zo denken de meeste mensen, is een dijk. Het liefst een hoge.

‘Dat is een begrijpelijke reactie’, zegt Lieve De Roeck van de VMM. ‘In een aantal gevallen is een dijk ook de juiste >

Vier stroomgebieden, 11 bekkens

Er liggen vier stroomgebieden op het Vlaamse grondgebied: de Schelde, de Maas, de IJzer en de Brugse Polders. Die twee laatste zijn toegevoegd aan het stroomgebiedsdistrict van de Schelde. Een stroomgebiedsdistrict is het stroomgebied van een grote rivier waaraan om administratieve redenen de stroomgebieden van een kleine rivier, het grond-

water en het kustwater zijn toegevoegd. De rivieren op het Vlaamse grondgebied worden dus overkoepeld door twee internationale stroomgebiedsdistricten: dat van de Maas en dat van de Schelde. In Vlaanderen zijn die beide stroomgebiedsdistricten opgedeeld in elf bekkens, die zelf verder worden onderverdeeld in deelbekkens.

oplossing - maar zeker niet altijd. Vaak verplaatst een dijk de wateroverlast naar de burens stroomafwaarts, die dan óók weer een dijk moeten bouwen, enzovoort. Als je de oorzaak van de wateroverlast wegneemt, bijvoorbeeld door een gebied te laten overstromen waar het water weinig schade aanricht, zijn er niet overal hoge dijken nodig. En als dat overstromingsgebied na verloop van tijd tot een broedplaats voor zeldzame vogels uitgroeit, is meteen ook de natuur een handje geholpen.'

Integraal waterbeleid streeft ernaar om zoveel mogelijk dergelijke win-winsituaties te creëren. 'De keuze voor meer evenwicht tussen alle aspecten van het watersysteem is vooral een zaak van efficiëntie. Het heeft geen zin om maatregelen te nemen die direct economisch nut hebben maar tegelijk ecologisch nefast zijn. Want uiteindelijk moeten daarvoor weer andere maatregelen worden genomen. Dat is dubbel verlies van tijd en geld.'

Afstemming

De principes van integraal waterbeleid zijn intussen al een tijdje bekend en worden langzamerhand ook algemeen aanvaard. Iedereen is er zich van bewust dat een geïntegreerde aanpak per watersysteem veruit het efficiëntst is. Alleen: de administratieve werkelijkheid zoals ze in de loop der jaren is gegroeid, komt niet echt met dat geïntegreerde ideaal overeen. Alleen al in Vlaanderen zijn er aparte instellingen die zich bezighouden met oppervlaktewater, grondwater, neerslag en afvalwater, en daarbinnen nog aparte instanties die aandacht hebben voor scheepvaart, industrie, landbouw, natuur en milieu. Dat is niet noodzakelijk een slechte zaak: specialisatie heeft voordelen, en een kleine beek

Scheldeschor aan de Notelaer in Bornem.

Polder aan de Schelde

© Yves Adams

hoeft niet beheerd te worden door een centrale instantie in Brussel. Maar er moet wel overleg en samenwerking zijn tussen alle bevoegde diensten, zodat iedereen zijn maatregelen op de andere betrokkenen kan afstemmen.

Het decreet Integraal Waterbeleid dat sinds november 2003 in Vlaanderen van kracht is, legt vast hoe die samenwerking precies moet verlopen. Het verdeelt de stroomgebieden op het Vlaamse grondgebied onder in bekkens en deelbekkens. Daarvoor moeten de betrokken overheden dan een waterbeheerplan opstellen. Het decreet voert ook een aantal instrumenten in om het waterbeleid te vergemakkelijken, zoals de watertoets (zie p. 24). En het geeft een sleutelrol aan de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) onder voorzitterschap van Frank Van Sevenscoten, de administrateur-generaal van de VMM. Die commissie is een ambtelijk overlegplatform voor alle betrokken partijen in Vlaan-

deren en waakt erover dat iedereen bij de opmaak van de waterbeheerplannen dezelfde aanpak hanteert. De CIW levert ook de Vlaamse inbreng in de internationale stroomgebiedbeheerplannen.

Mijlpaal

'Het decreet is werkelijk een mijlpaal', zegt Lieve De Roeck, die ook secretaris is van de CIW. 'Het heeft een heel nieuwe dynamiek aan het waterbeleid gegeven en de samenwerking duidelijk versterkt. Soms gaat dat moeizaam, want iedereen heeft uiteraard eigen prioriteiten en visies. Maar er is overleg en het gaat vooruit.'

'Overal is gestart met de opmaak van waterbeheerplannen, waarbij de CIW erover waakt dat ze onderling afgestemd zijn. De waterbeleidsnota, waarin de Vlaamse Regering haar visie op het integrale waterbeleid uit de doeken doet, is grotendeels door de CIW voorbereid. Binnen de CIW wordt tevens uitvoering

gegeven aan de bepalingen van de Europese kaderrichtlijn Water. Ook op andere gebieden werpt de coördinatie van de CIW vruchten af. Zo hebben we onlangs richtlijnen voorbereid die onder andere gemeenten kunnen gebruiken als ze hun vergunningen aan de watertoets onderwerpen. Voorts hebben we praktische voorbereidingen getroffen voor de overlegstructuren in de bekkens, maar daarvoor wachten we nog op een beslissing van de Vlaamse Regering. Kortom, de samenwerking staat op de sporen en de eerste resultaten zijn er. Stapje voor stapje wordt het geïntegreerde waterbeleid in de praktijk gebracht.'

Afspraak in 2006

Wat merkt de doorsnee burger van al dat werk? Momenteel nog niet zoveel. 'De filosofie achter integraal waterbeleid is relatief jong en het decreet is nog recent. De structuren van de CIW, de bekkens en de deelbekkens zijn momenteel nog niet

© Yves Adams

Oeverversteving ter hoogte van Sint-Amands.

officieel vastgelegd in uitvoeringsbesluiten, al zijn ze informeel wel al opgestart. Pas tegen eind dit jaar zullen de eerste waterbeheerplannen in een eerste ontwerp gegoten zijn. Dat ontwerp zal dan aan het grote publiek worden voorgelegd. Pas dan zullen de mensen te zien krijgen wat het geïntegreerd waterbeleid concreet kan inhouden voor het water in hun omgeving, en het landschap eromheen. Uiteraard zullen ze op dat ogenblik ook inspraak hebben in die plannen: communicatie en participatie zijn belangrijke pijlers van het waterbeleid zoals het nu vorm krijgt.'

Meer informatie over integraal waterbeleid en de CIW vindt u op de website www.ciwvlaanderen.be

16

De VMM heeft het decreet Integraal Waterbeleid samengevat in de bevattelijke brochure *Mijlpaal voor het Vlaamse waterbeleid*. Over de waterbeleidsnota maakte de CIW een informatieve brochure. Beide brochures kunt u gratis aanvragen bij het Infoloket van de VMM.

Europa wijst de weg

Het decreet Integraal Waterbeleid komt niet zomaar uit de lucht vallen. In heel Europa evolueren de geesten al een tijdje in de richting van integraal waterbeleid en van meer samenwerking binnen eenzelfde stroomgebied. De Europese kaderrichtlijn Water die op 23 oktober 2000 van kracht werd, legt daarover een aantal basisprincipes vast waaraan alle Europese lidstaten zich moeten houden.

Het decreet Integraal Waterbeleid vertaalt de principes van de kaderrichtlijn in Vlaamse regelgeving en gaat tegelijk een stuk verder. Zo geeft de kaderrichtlijn Water wel regels in verband met stroomgebieden, maar spreekt ze niet over bekkens of deelbekkens. Het decreet doet dat wel. Bovendien schenkt de kaderrichtlijn Water weinig aandacht aan wateroverlast, in tegenstelling tot het decreet.

Het hoofddoel van de kaderrichtlijn Water is om tegen eind 2015 in alle Euro-

pese wateren een goede toestand te bereiken, zowel op ecologisch als op chemisch vlak. Een bijzonder ambitieuze doelstelling, zeker als je de huidige toestand van de Vlaamse oppervlaktewateren bekijkt.

'De kaderrichtlijn is dan ook in de eerste plaats een inspanningsverplichting', zegt Veronique Van Den Langenbergh van de VMM. 'Ze legt alle landen een methodiek op om de goede toestand van het oppervlakte- en grondwater te bereiken: ieder stroomgebied moet de huidige en de gewenste toestand beschrijven, en een realistisch plan opmaken om tot die gewenste toestand te komen. Natuurlijk beseft iedereen dat de Schelde niet de waterkwaliteit van een Noorse fjord gaat halen, want daarvoor verschillen beide gebieden te sterk op het vlak van bevolking en industrie, reliëf, neerslag, enzovoort. De kaderrichtlijn houdt ook rekening met die verschillen. Maar zomaar bij de pakken blijven zitten, is niet toegestaan.'

Scaldit bevordert samenwerking

Integraal waterbeleid beperkt zich niet tot Vlaanderen. De twee grootste rivieren die Vlaanderen rijk is, stromen door meer dan één land en dus is ook internationale samenwerking nodig. Om de samenwerking voor alvast een van die rivieren, met name de Schelde in goede banen te leiden, is het pilotproject Scaldit opgestart.

De Europese kaderrichtlijn Water legt zeker niet alles vast over de toepassing van de richtlijn in een stroomgebiedsdistrict. Er zijn wel een aantal richtsnoeren opgesteld om de werking te concretiseren, maar vòòr die richtsnoeren in de hele EU werden toegepast, wilde men eerst testen of ze in de praktijk wel haalbaar zijn. Daarom werden in heel Europa 15 pilotprojecten opgestart. Scaldit (van Scaldis, het Latijnse woord voor Schelde, en Integrated Testing) is er één van. Het project legt de basis voor een integraal waterbeheer in het stroomgebiedsdistrict van de Schelde. Het project loopt tot eind

Veronique Van Den Langenbergh

2006 en wordt gedeeltelijk gefinancierd door het Europese samenwerkingsprogramma Interreg III B.

Scaldit is het enige pilotproject dat een volledig internationaal stroomgebiedsdistrict beslaat. Het is ook het grootste project van de vijftien. In totaal nemen er zes partners aan deel uit de drie landen waar de Schelde doorheen stroomt: Frankrijk, België en Nederland.

N/F

Veronique Van Den Langenbergh (VMM) verzorgt het dagelijkse beheer van het

Scaldit-project. 'Het is vooral een goede test van de internationale samenwerking binnen een stroomgebied', zegt ze. 'Binnen Scaldit zitten we met overheden van verschillende niveaus én met twee talen: Nederlands en Frans. Dat brengt nogal wat tolk- en vertaalwerk mee, wat de zaken vertraagt en de kosten de hoogte injaagt. Het Schelgedistrict is op Europese schaal een klein district, maar toch merk je de onderlinge culturele verschillen. En uiteraard heeft iedereen eigen visies en prioriteiten. Dat is binnen Vlaanderen al zo, dus zeker op dit niveau.' ▸

Het Scalditproject heeft nog maar de eerste fase van de kaderrichtlijn doorlopen, met name de analyse van het district, en zelfs dat bleek al omslachtiger dan op het eerste gezicht verwacht. 'Het is soms moeilijk om vergelijkbare gegevens te verzamelen voor het volledige district. Gegevens in de verschillende regio's worden vaak op een andere manier gegenereerd of zijn niet beschikbaar op dezelfde geografische schaal, op hetzelfde detailniveau of in hetzelfde formaat.'

Goede vorderingen

Ondanks al die verschillen en hindernissen maakt het project goede vorderingen, vindt Veronique. 'We zitten op schema. De beschrijving van de huidige toestand

van het stroomgebied is onlangs gepubliceerd: we hebben het stroomgebiedsdistrict gekarakteriseerd, een druk- en impactanalyse gemaakt, en een economische analyse uitgevoerd. Dat is de eerste stap naar het stroomgebiedbeheerplan, dat tegen 2008 aan het publiek zal worden voorgelegd.'

Zoals verwacht laat de beschrijving van de huidige toestand een weinig fraai beeld zien: het water in het Scheldestroomgebied is overal van een matige tot slechte kwaliteit. 'Het is ook een heel dichtbevolkt gebied, met veel landbouw en industrie. De druk op het watersysteem van de Schelde is groot, en dat merk je.' (zie kaderstukje).

Nuttig project

Scaldit kost de VMM en de andere partners heel wat energie. Is het project al die moeite wel waard? 'Volgens mij zeker wel. Op zichzelf zijn we natuurlijk niet verplicht om op deze manier samen te werken: de kaderrichtlijn Water zegt alleen dat er 'een' samenwerking moet zijn. Maar Vlaanderen ligt centraal in het stroomgebied. Het alternatief was om met alle andere partners afzonderlijk samenwerkingen te beginnen, en dan is deze methode toch een stuk efficiënter en sneller. Het is niet toevallig dat Vlaanderen de belangrijkste trekker van het project is.'

'Bovendien heeft Scaldit ons een veel beter zicht gegeven op de aanwezige ken-

© Yves Adams

© Yves Adams

© Yves Adams

- ↑ *Schelde ter hoogte van Sint-Amands.*
- *Binnenscheepvaart op de Benedenschelde.*
- *Schor ter hoogte van Doel.*

nis en methodes van de andere partners. We weten nu veel beter wat de overeenkomsten en de verschillen zijn, en hoe we het best samenwerken om voor iedereen een maximaal resultaat te halen. Op termijn zal dat heel wat betere resultaten opleveren dan een lossere samenwerkingsvorm. De Schelde zal er zeker baat bij hebben!

Meer informatie over het Scaldit-project vindt u op de website www.scaldit.org

Veel mensen, weinig natuur

Het Scheldestroomgebiedsdistrict heeft een oppervlakte van 36.416 km² en behoort daarmee tot de kleinere internationale stroomgebiedsdistricten binnen Europa. Ongeveer de helft van het stroomgebiedsdistrict ligt op Frans grondgebied en ongeveer een derde op Vlaams grondgebied.

Het Scheldestroomgebiedsdistrict is met 353 inwoners per km² bijna drie keer zo dicht bevolkt als het Europese gemiddelde. De clusters Leie, Benedenloop Schelde en Zenne tellen het grootste aantal inwoners en bovendien de meeste industrie. In totaal telt het dis-

trict 2.518 geïnventariseerde bedrijven. Ook de landbouw is prominent aanwezig in het district, met 2,2 miljoen hectare landbouwgrond: 61% van de totale oppervlakte.

Natuurgebieden zijn dan weer erg schaars in het stroomgebied van de Schelde. Ze nemen nog geen 8 % van de totale oppervlakte in. Het grootste gedeelte van de natuurgebieden in het district zijn bossen. Waterrijke gebieden en andere natuurgebieden maken elk slechts 6% uit van de totale oppervlakte aan natuur.

Regenwater = bruikbaar water

In het integrale waterbeleid is ook voor de huishoudens een rol weggelegd. Zo gebruiken we te veel hoogwaardig water, zoals leidingwater en grondwater, voor activiteiten waarvoor we net zo goed regenwater kunnen gebruiken. De WC spoelen met drinkwater: eigenlijk rijmt dat niet.

Waarom regenwater?

Het grondwater, waaruit ook veelal ons drinkwater wordt geput, is maar beperkt beschikbaar. Regenwater daarentegen valt jaar in, jaar uit gewoon uit de lucht. Waarom het dan niet gebruiken? Het is beter voor het milieu, het is gratis en doordat het zacht water is, met weinig kalk, is het voor sommige toepassingen zoals de wasmachine zelfs gewoon beter dan leidingwater.

Waarvoor kunt u regenwater gebruiken?

Om de tuin te begieten, de auto te wassen of te poetsen met regenwater hebt u niet meer nodig dan een ouderwetse ton. Maar u kunt ook verder gaan, zoals in heel wat woningen nu al gebeurt. Door in een regenwaterput en een goed afgescheiden tweede circuit te voorzien, kunt u regenwater ook gebruiken voor de wasmachine en de spoeling van het toilet. Op die manier kunt u tot de helft besparen op uw drinkwatergebruik. De totale kostprijs van een regenwaterinstallatie varieert tussen 2000 en 4000 euro. Voor de persoonlijke hygiëne, de vaat en om te koken of te drinken blijft leidingwater echter aangeraden.

Regenwaterput verplicht?

In sommige gevallen zijn bouwers verplicht een regenwaterput te installeren.

Wie? Iedereen die een stedenbouwkundige vergunning wil krijgen om een gebouw met een horizontale dakoppervlakte groter dan 75 m² te bouwen of herbouwen. Ook wie de dakoppervlakte van een gebouw uitbreidt met meer dan 50 m² is verplicht.

Eisen? De regenwaterput moet aan de volgende eisen voldoen:

- De inhoud van de regenwaterput is afhankelijk van het horizontale dakoppervlak, met een minimum van 3000 liter.
- De regenwaterput ontvangt het regenwater van de volledige dakoppervlakte. Alleen bij een gesloten bebouwing die herbouwd wordt, volstaat de afwatering van de helft van het horizontale dakoppervlak.
- Er wordt een pomp aangesloten op de put, om het gebruik van het regenwater mogelijk te maken, of de aftappunten moeten gravitair (door de werking van de zwaartekracht) worden gevoed.
- De overloop van de regenwaterput wordt aangesloten op een infiltratiebed, een gracht, het oppervlaktewater

of de regenwaterafvoer van de riolering. Alleen als dat niet kan, wordt de overloop aangesloten op de riolering.

Uitzonderingen? De verplichting geldt niet:

- voor gebouwen met een rieten dak of een groendak
- voor gebouwen op percelen kleiner dan 3 are

Kunt u subsidies krijgen?

Van de gemeente: heel wat gemeenten geven een subsidie voor de installatie van een regenwaterput. Om te weten of uw gemeente ook subsidies geeft en onder welke voorwaarden, neemt u het best contact op met uw gemeente.

Van het Vlaamse Gewest: als uw gemeente een samenwerkingsovereenkomst heeft getekend, doet het Vlaamse Gewest er soms nog een subsidie bovenop. De aanvraag en de uitbetaling lopen dan via de gemeente. Let wel: om de subsidie te kunnen krijgen moet u aan een aantal bijkomende voorwaarden voldoen. Ook daarover kan uw gemeente u meer informatie geven.

Voor meer informatie over de installatie, de dimensionering, het onderhoud en de kostprijs van regenwaterputten, wettelijke voorschriften, subsidies enzovoort, kunt u terecht bij het Waterloket op het gratis nummer 0800 99 004, of surf naar www.waterloketvlaanderen.be

Laat het water infiltreren

Ook door regenwater in de bodem te laten infiltreren, helpt u het milieu vooruit. Regenwater dat langzaam de bodem kan insijpelen, kan immers de grondwaterreserves aanvullen. Bovendien helpt het overstromingen voorkomen. Die ontstaan immers onder meer doordat er te veel verharde oppervlakten zijn waarlangs het regenwater te snel wordt afgevoerd.

Er zijn verschillende infiltratietechnieken. U kunt regenwater onmiddellijk laten infiltreren in grasstroken of door middel van doorlaatbare materie zoals steenslag, dolomiet, grasbetontegels enzovoort. U kunt het water ook bergen en laten infiltreren in een infiltratiekom of een wadi. En er bestaan zelfs ondergrondse installaties om regenwater te laten infiltreren. Welk systeem haalbaar is voor u, hangt onder meer af van de doorlaatbaarheid van de grond en van de hoogte van de grondwatertafel. U vraagt dus beter deskundig advies voor u eraan begint.

In bepaalde gevallen geldt een verplichting om een infiltratievoorziening aan te leggen, meer bepaald als u een verhard grondoppervlak aanlegt groter dan 200 m² dat bestaande infiltratiemogelijkheden vernietigt.

Ook over infiltratietechnieken vindt u meer info bij het Waterloket.

© Jos De Winne

Een andere manier om de afvoer van regenwater te verminderen, is een groendak. Dat is een dak bedekt met levende planten. Voor een groendak met mossen, vetplanten en kruiden is geen aangepaste dakconstructie nodig. Misschien een idee? Meer informatie: www.bosengroen.be

Ruimte voor de rivier

Ook overstromingsbeleid wordt integraler

De voorbije jaren hebben delen van Vlaanderen geregeld te kampen gehad met overstromingen. Integraal waterbeleid introduceert een heel nieuwe aanpak om dat overstromingsgevaar te beheersen. Rivieren krijgen meer ruimte zodat ze minder snel buiten hun oevers treden. En tegelijk gaat er meer aandacht naar andere aspecten dan veiligheid alleen.

Overstromingen zijn een natuurlijk en onvermijdelijk gegeven. Nog niet zo lang geleden gingen de meeste overheden en burgers er echter van uit dat overstromingen wel degelijk konden worden tegengehouden, als de dijken maar hoog genoeg waren. Het huidige waterpeilbeheer kiest er niet langer voor om overstromingen tot elke prijs tegen te houden, maar wel om de schade te minimaliseren. Op veel plaatsen is die schade beperkt en in sommige gebieden kunnen overstromingen zelfs positieve effecten hebben. Elders, zoals in dichtbevolkte gebieden, moeten ze absoluut worden vermeden. Overstromingen moeten dus zo gecontroleerd mogelijk gebeuren, op plaatsen waar dat verantwoord is. Een gebied met dichte bebouwing moet veel beter worden beveiligd dan een gebied zonder bebouwing – zelfs al loopt het onbebouwde gebied een grotere overstromingskans.

Daarnaast wil de overheid ook meer aandacht besteden aan een natuurlijker waterbeleid. Niet alleen hevige regenval veroorzaakt overstromingen. Ook het feit

dat die regen zo snel in de beken en rivieren terecht komt, doet het water sneller stijgen dan normaal.

Vlaanderen heeft, na Monaco en Vaticaanstad, de meeste verharde oppervlakte per m² ter wereld. Regen die anders in de grond zou sijpelen, stroomt daardoor rechtstreeks naar de riolering en van daar uit naar de beken. En omdat die in het verleden meestal rechtgetrokken en ingekokerd zijn, voeren ze dat water in sneltempo af naar de rivieren, die de vloed niet kunnen slikken en buiten hun oevers treden. Door het *betongehalte* van onze waterlopen te verminderen en ze waar mogelijk hun natuurlijke, meanderende loop terug te geven, kunnen we ervoor zorgen dat ze

meer water bufferen en hun peil minder fors en minder plots stijgt.

Gecontroleerd overstromingsgebied

Hoe wordt die theorie nu in de praktijk gebracht? Een mooi voorbeeld is het gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) Kruikebeke-Bazel-Rupelmonde, onderdeel van het Sigmaphan dat in 1977 werd opgesteld om de Schelde te beschermen tegen stormtij.

‘De Zeeschelde, het deel van de Schelde tussen Gent en de Belgisch-Nederlandse grens, is een uitzondering in Vlaanderen’, zegt Stefaan Nollet van de NV Waterwegen en Zeekanaal. ‘Het grote overstromingsgevaar komt hier meestal niet door dagenlange regens, maar onder invloed van het getij. Bij stormtij wordt het getij namelijk opgestuwd, zodat een hoge golf vanuit de zee het land intrekt. Zodra ze voorbij is, is het gevaar geweken. Bij *normale* overstromingen, die door hevige regen worden veroorzaakt, stijgt het water langzamer en trekt het ook langzamer weer weg.’

Om het overstromingsgevaar tegen te gaan, voorzag het Sigmoplan in een substantiële dijkverhoging én gecontroleerde overstromingsgebieden. Die zijn ook grotendeels gerealiseerd. Alleen het overstromingsgebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde is nog niet voltooid. 'Het is dan ook het grootste gebied, en mede daarvoor het ingewikkeldst om aan te leggen. Onder meer het gewestplan moest ervoor worden veranderd. Intussen zijn we goed opgeschoten met de plannen en kunnen we ze voorleggen aan de burgers, om ze eventueel bij te sturen. Maar zelfs als de plannen zijn goedgekeurd, zal het nog een aantal jaren duren voor het gebied volledig gerealiseerd is.'

Als het overstromingsgebied er eenmaal is, zal het hele gebied van de Zeeschelde bestand zijn tegen overstromingen die gemiddeld eens om de 350 jaar voorkomen. Dat is nog een stuk veiliger dan nu het geval is. 'Dat veiligheidsaspect stond al voorop in het Sigmoplan. Daarnaast heeft de overheid de laatste

jaren ook meer aandacht gekregen voor andere aspecten dan de veiligheid, met name voor natuur en recreatie. Delen van het gebied zullen dagelijks overstromen, zodat hier een interessant schorren- en slikkenlandschap ontstaat. Er komt een weidevogelgebied van 150 hectare, en een bos van 100 hectare, deels ter compensatie voor het bos dat verdwenen is bij de aanleg van de ringdijk. Het wordt echt een mooi stukje natuur, met bovendien ruimte voor wandelaars en fietsers.'

Ruimte voor de rivier

Intussen wordt het Sigmoplan ook volop geactualiseerd, en dat gebeurt zoveel mogelijk volgens de principes van integraal waterbeleid. 'In het oorspronkelijke Sigmoplan was een stormvloedkering voorzien: een enorm bouwwerk met reusachtige pijlers, hoger dan de kathedraal van Antwerpen, en schuiven die zouden dichtgaan als er stormtij op komst was. Dat plan is nooit uitgevoerd omdat de enorme kosten eenvoudigweg niet opwegen tegen de baten. Maar we willen de

veiligheid in het Scheldebekken wél nog doen stijgen, onder meer door nog meer overstromingsgebieden in te richten. Dat is veel natuurlijker dan zo'n megaproject: in feite geeft het de Schelde een stuk van zijn natuurlijke bedding terug. Een rivier die meer ruimte krijgt, zal niet meer zo makkelijk overstromen.'

Nederland heeft wel een mechanische stormvloedkering. Zijn ze in Vlaanderen lakser, of hebben de Nederlanders overdreven? 'Het is vooral een heel andere situatie. Nederland ligt, zoals bekend, grotendeels onder de zeespiegel. Een overstroming heeft daar veel rampzaliger gevolgen dan in Vlaanderen. Geen wonder dat ze zich in Nederland beschermen tegen zelfs de kleinste overstromingskans. Maar Nederland is dan ook het enige land ter wereld dat daar zo ver in gaat. In Engeland, bijvoorbeeld, zijn de dijken veel minder hoog dan in Vlaanderen.'

Meer informatie vindt u op www.sigmoplan.be en www.gogkbr.be

De watertoets

Eén van de nieuwigheden van het decreet Integraal Waterbeleid is de watertoets. Overheden (meestal gemeentebesturen) die een vergunning moeten afleveren voor een verkaveling of bouwaanvraag, moeten voortaan ook afwegen of de te vergunnen werken schade toebrengen aan het watersysteem. Is die schade extreem groot, dan kan de vergunning zelfs worden geweigerd. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een verkaveling midden in een gebied dat regelmatig overstromt: een dergelijke aanvraag is onzinnig en is veel te belastend voor de maatschappij (en de bewoners van de verkaveling).

Meestal is de impact op het watersysteem veel kleiner. In sommige gevallen kan de gemeente wel extra vergunningsvoorwaarden opleggen. Zo kan de gemeente bijvoorbeeld eisen dat een parking wordt aangelegd in doorlaatbaar materiaal (bijvoorbeeld betontegels met gaten in), zodat neerslag toch nog in de ondergrond kan dringen.

Twee miljard liter per dag

De Vlaming gebruikt per dag gemiddeld 110 liter water. Dat zijn elf emmers op een rij. Waar gaat dat water naartoe?

- 12 l in bad
- 32 l in de douche
- 30 l in de wc
- 17 l in de was
- 8 l aan de afwas
- 3 l om te koken en te drinken
- 8 l voor van alles en nog wat

Het gaat natuurlijk om daggemiddelden, want om een bad te vullen bijvoorbeeld is meer dan 12 liter water nodig.

- 1 keer het toilet doorspoelen kost:
 - 9 tot 12 l zonder spaarspoeltoets
 - 6 tot zelfs 3 l met spaarspoeltoets
- 1 douche nemen kost:
 - 40 tot 55 l zonder spaardouchekop
 - 24 tot 33 l met spaardouchekop
- 1 ligbad bevat tot 110 l water
- De productie van 1 kilo sla vraagt 2,65 l water
- De productie van 1 ton staal vraagt 290.000 l water
- **In Vlaanderen gebruiken we elke dag meer dan 2 miljoen m³ water. Dat is twee miljard liter per dag ...**

Test uw kennis

Hoeveel procent van het water op aarde is zoet?

- a) 1 % b) 3 % c) 10 %

Hoeveel procent is zoet en tegelijk vloeibaar?

- a) 0,6 % b) 2 % c) 8 %

Hoeveel water heeft een mens per dag nodig om te voorzien in zijn basisbehoeften (drinken, wassen en koken)?

- a) 5 l b) 10 l c) 15 l

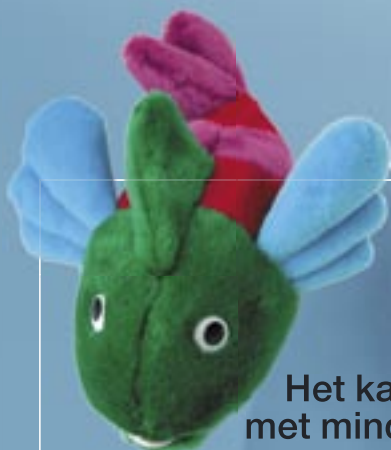
Hoeveel water heeft een mens per dag nodig voor een naar westerse normen aanvaardbare levenskwaliteit en een goede volksgezondheid?

- a) 60 l b) 80 l c) 100 l

Hoeveel leidingwater kunt u besparen door voor het toilet regenwater te gebruiken?

- a) 20 % b) 30 % c) 40 %

Oplossing: zie pagina 37

Het kan met minder

Er zijn 1001 manieren om minder water te gebruiken. Alvast enkele eenvoudige tips:

- Laat het water niet onnodig lopen.
- Gooi teveel afgetapt water niet zomaar weg. U kunt het opvangen om bijvoorbeeld de planten te gieten.
- Repareer lekkende kranen en stortbakken zo snel mogelijk.
- Kies bij een nieuw toilet voor een spaarspoeltoets. In een oud toilet kunt u makkelijk een spaargewicht in de spoelbak installeren of volle flessen water in de stortbak leggen.
- Neem liever een douche dan een bad,

en koop een goede spaardouchekop.

- Plaats bruismondstukken op de kranen. Ze leveren een waterbesparing van 40 tot 50 procent op.
- Draai volle (vaat)wasmachines en laat de was liever een nachtje weken dan een voorwas te doen.
- Kies voor machines met een laag waterverbruik.
- Was de auto met emmer en spons.
- Sproei de tuin alleen in lange droogteperiodes, en zeker niet midden op de dag.

En ook met minder vervuiling

Het is ook belangrijk om het water dat u gebruikt, zo min mogelijk te vervuilen:

- Gebruik de juiste dosis was- en schoonmaakmiddelen. Met meer wordt uw was of vloer echt niet pro-

perder.

- Kies voor de minst schadelijke producten. Van minder naar meer milieubelastende wasmiddelen: fijn-wasmiddel – bontwasmiddel – totaal-wasmiddel. De poederversie is telkens minder milieubelastend dan het vloeibare middel. Met bruine of groene zeep kunt u het overgrote deel van het poetswerk klaren.
- Giet geen schadelijke producten door de gootsteen.

Nog meer tips vindt u op de website van het Waterloket, www.waterloketvlaanderen.be, of in de brochure *Een watervriendelijk huishouden* die u kunt bestellen bij het VMM-Infoloket, A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erembodegem, tel. 053 72 64 45, fax 053-71 10 78, info@vmm.be

'Zoveel mogelijk aan de bron'

Samenwerking Land en Water
brengt integraal waterbeheer in de praktijk

Dat integraal waterbeheer niet (alleen) zaak is van de grote plannen en principes, bewijzen ze elke dag in Sint-Truiden en omgeving. 'Oké, mannen maken plannen. Maar hier zijn de resultaten ook zichtbaar.'

De Samenwerking Land en Water is een tijdelijk samenwerkingsverband tussen Gingelom, Sint-Truiden, Geetbets, Nieuwerkerken, Herk-de-Stad en de Watering van Sint-Truiden voor het deelbekken van de Melsterbeek. 'In het decreet Integraal Waterbeleid is voorzien dat er waterschappen moeten worden opgericht voor het voeren van het waterbeheer op deelbekeniveau,' zegt Karel Vandaele van de Watering Sint-Truiden. 'Wij wilden er al wat vroeger aan beginnen en zoveel mogelijk ervaring opdoen om zo finaal uit te groeien tot een permanente samenwerking.'

Het samenwerkingsverband is in de eerste plaats opgericht wegens de vele modder- en wateroverlast die de streek regelmatig treft. 'Op heel wat plaatsen spoelde de akkergrond regelmatig de huizen binnen en in twaalf jaar tijd zijn sommige dorpen hier tien keer overstroomd. In 2002 was het weer zover, en hebben we gezegd: nu moet het gedaan zijn. We hebben de handen in elkaar geslagen. De strijd tegen water- en modderoverlast is het bindmiddel van het samenwerkingsverband. De strijd voor schoon water in een evenwichtig systeem is het ultieme doel.'

Veilig + natuurlijk

Veiligheid is de eerste prioriteit. 'Maar dat wil niet zeggen dat we de andere aspecten verwaarlozen. Alles hangt immers met alles samen. Dat de vruchtbare grond van de akkers wegspoelt, heeft onder meer te maken met het gebrek aan erosiebestrijdende maatregelen die de grond zouden kunnen tegenhouden. De wateroverlast wordt mee veroorzaakt doordat we er met zijn allen voor hebben gezorgd dat het overtollige regenwater zo snel mogelijk wordt afgevoerd naar de lager gelegen zones in het landschap, meestal zonder buffering. Een natuurlijker beheer dient dus tegelijk de veiligheid.'

© Frans Creemers

***Nieuw aangelegd wachtbekken in Bevingen:
ecologisch ingericht met poelen en aan-
gepaste beplanting, en wandelpad.***

Leerproces

Het plan is een puik stukje werk. 'Maar het is theorie. We hadden weinig zin om alleen met dat plan naar de mensen te gaan en te zeggen: als het wordt uitgevoerd, dan denken we dat dit de resultaten gaan zijn. Daarom hebben we tegelijkertijd, en dus niet na de planningsfase, zoveel mogelijk pilootprojecten opgestart. Zo kan iedereen zien wat we van plan zijn en wat de effecten zijn – goed of minder goed, want het is ook een leerproces.'

Eén van de projecten was bijvoorbeeld om een ontkoppelingsambtenaar gratis te laten langsgaan bij alle huizen die aan een weg liggen waar werken aan de gang waren om riolerings- en afvalwater gescheiden afvoerbuizen te geven. 'Om het maximum te halen uit die gescheiden afvoer, zouden ook de bestaande huizen daarop moeten aansluiten. Maar dat kost werk en vooral veel geld. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat maar een beperkt aantal bewoners op hun privé-domein afval- en regenwater hebben afgekoppeld.'

Andere pilootprojecten zijn succesvoller. Zo wordt bodemerosie onder meer tegengegaan door grasbufferstroken, grasgangen en kleine aarden dammetjes die de afgespoelde grond beletten om verder de vallei in te stromen. 'Je ziet zo'n dammetje haast niet liggen, maar het houdt wel de modderoverlast tegen.' Ook voor wateroverlast kunnen de vele kleine dammetjes stroomopwaarts soms genoeg zijn doordat ze bij hevige regenval mini-overstromingsgebiedjes doen ontstaan. 'Meer stroomafwaarts zijn dan weer wat grotere wachtbekkens nodig, die we op

een natuurlijke manier proberen in te richten en waar we een recreatieve waarde aan trachten te geven, door er bijvoorbeeld wandelpaden aan te leggen. Het is dus altijd meer dan een wachtbekken alleen.'

Resultaat

De modderoverlast hebben de pilootprojecten alvast duidelijk tegengegaan. Voor wateroverlast is het resultaat vooralsnog minder zichtbaar omdat er tot nu toe geen groot overstromingsgevaar meer is geweest in de streek. 'Maar we zijn ervan overtuigd dat onze aanpak werkt. Om een watersysteem in evenwicht te brengen, moet je van bron naar monding werken, niet omgekeerd. Door samen te werken aan concrete maatregelen zo dicht mogelijk bij de bron, werk je bovendien veel efficiënter.'

'Eigenlijk zou die brongerichte aanpak in heel hollend Vlaanderen, van Voeren tot de Vlaamse heuvels, veel meer moeten worden gestimuleerd. Want water vloeit naar beneden: wat boven gebeurt, heeft invloed beneden, niet omgekeerd. Het verhaal begint vanaf het moment dat de regendruppel valt. Meer dan 90 % van de neerslag valt op het land vooraleer het in de waterlopen terecht komt. De beste waterhuishouding voer je dus op het land. Anders omgaan met land en water is de enige uitweg.'

Meer informatie over de Samenwerking Land en Water en zijn werking vindt u op de website www.samenwerking-land-en-water.be

Dergelijke basisprincipes en hun uitwerking staan allemaal te lezen in het waterbeleidsplan voor het deelbekken van de Melsterbeek. Het plan legt de nadruk op een brongerichte en integrale aanpak: problemen worden zo hoog mogelijk stroomopwaarts aangepakt, waar ze vaak nog met (verschillende) kleine maatregelen te counteren zijn. 'Het klinkt raar, maar de beste waterhuishouding voer je op het land. We zijn echter realistisch genoeg om te beseffen dat een brongerichte aanpak alleen niet voldoende is. Ook in de valleien moet er meer ruimte voor water komen.'

Vlaanderen valt droog

We gebruiken in Vlaanderen met zijn allen meer water dan er eigenlijk beschikbaar is. Het watergebruik moet dringend naar beneden en vooral met het grondwater moeten we zuinig omspringen.

Het is misschien moeilijk te geloven, maar ondanks ons regenachtige klimaat is er in Vlaanderen water tekort. 'De waterhuishouding in Vlaanderen is ernstig verstoord,' zegt Hanne Degans, van het MIRA-team van de VMM. Dat uit zich op verschillende manieren: drinkwatertekorten tijdens droogteperiodes, verdroging van de grond, een forse daling van het grondwaterpeil, maar ook overstromingen zijn er een gevolg van. De oorzaken van de verstoring zijn al even divers. 'Het hoge watergebruik in Vlaanderen speelt een grote rol,' zegt Hanne Degans. 'Maar ook andere factoren, zoals bijvoorbeeld de klimaatsverandering, zijn belangrijk. Bebouwing en verharding doen het regenwater versneld afstromen en infrastructuurwerken zoals het rechtekken van rivieren kunnen een invloed hebben op de waterhuishouding.'

110 liter per dag: u ook?

In vergelijking met de andere Europese landen is er in Vlaanderen per inwoner erg weinig water beschikbaar. Bovendien zijn we voor een aanzienlijk deel van dat water afhankelijk van de aanvoer vanuit het buitenland, bijvoorbeeld via de rivieren. 'Het regent veel in Vlaanderen en ook de rivieren voeren heel wat water aan, maar tegelijk is Vlaanderen erg dichtbevolkt, zodat we ook erg veel water nodig hebben. Een deel van het rivierwater moet ook verderstromen naar de buurlanden, vooral naar Nederland. En natuurlijk hebben alle sectoren water nodig: de industrie, de landbouw, de huishoudens,

Hanne Degans

enzovoort. Door al die factoren gebruiken we meer water dan goed is.' Om het onevenwicht te herstellen is er maar één oplossing: minder water gebruiken en goed afwegen welk water we voor welke toepassingen gebruiken.

Het totale watergebruik in Vlaanderen is de laatste 15 jaar behoorlijk gedaald. 'Het watergebruik is echter nog altijd veel te hoog, zeker bij de huishoudens. Het is vooral de industrie die voor de daling heeft gezorgd. Bovendien zien we nog geen dalend gebruik van grondwater en leidingwater, terwijl het juist daar zo nodig is.' De Vlaamse gezinnen zijn verantwoordelijk voor een derde van het totale watergebruik, de industrie voor de helft. We gebruiken thuis gemiddeld 110 liter drinkwater per persoon per dag, wat veel te veel is. Het recentste Milieubeleidsplan stelt 98 liter drinkwater als streefdoel tegen 2007.

Het grondwater zakt

Als er 's zomers minder en soms zelfs geen water meer uit de kraan komt of als er op waterlopen niet meer kan worden gevaren, zijn dat heel zichtbare effecten van de verstoorde waterhuishouding. Veel minder zichtbaar, maar zeker niet minder erg, is de daling van het grondwaterpeil. De afdeling Water van AMINAL heeft de laatste jaren de grondwatersystemen in Vlaanderen in kaart gebracht, en kwam tot weinig opbeurende conclusies: het grondwaterpeil is op verschillende plaatsen enorm gedaald, en om het

te herstellen zouden drastische maatregelen nodig zijn.

Hanne Degans: 'Net zoals er in Vlaanderen bovengronds een aantal stroomgebieden zijn, zijn er onder de grond zes grondwatersystemen geïdentificeerd, die natuurlijk ook de landsgrenzen overschrijden. De afdeling Water beschrijft die systemen en maakt er modellen van, zodat ze onder meer kunnen nagaan hoe die stromingen waren in het verleden, wat de toekomst zal brengen en wat we kunnen doen om de toestand te herstellen.'

Een van die zes grondwatersystemen is het Sokkelsysteem, dat bestaat uit diepe watervoerende lagen die voorkomen in de provincies West- en Oost-Vlaanderen, het westen van Vlaams-Brabant en het zuidwestelijke tipje van Antwerpen. Uit de watervoerende lagen van het Sokkelsysteem wordt veel water onttrokken, terwijl er maar een beperkte voeding van die lagen is. De grondwaterpeilen zijn

er enorm gedaald, getuige daarvan zijn bijvoorbeeld pompputten die verdiept moeten worden omdat ze dreigen droog te vallen. In opdracht van AMINAL heeft de Universiteit Gent berekend dat om de grondwaterpeilen in de watervoerende lagen van het Sokkelsysteem opnieuw te doen stijgen en daarna voor 50 jaar te stabiliseren, er 75 procent minder water uit moet worden opgepompt. Dat illustreert hoe ernstig de toestand is, want zo'n enorme reductie is niet haalbaar als er geen gebruik wordt gemaakt van waterbesparende maatregelen en alternatieve waterbronnen. Hanne Degans: 'En er is een bijkomend probleem: het is allesbehalve duidelijk hoeveel water er wordt opgepompt. Voor kleine hoeveelheden, minder dan 500 m³/jaar, heb je immers geen vergunning nodig. En daarnaast worden er waarschijnlijk zonder vergunning ook grote hoeveelheden water opgepompt of wordt er meer gewonnen dan de vergunning toelaat.'

De industrie, voornamelijk de voedings- en de textielindustrie, is de voornaamste gebruiker van grondwater. Om de problemen aan te pakken zijn de voorwaarden om vergunningen voor grondwaterwinning te verkrijgen, veel strenger geworden, en bovendien wordt de looptijd van de vergunning beperkt. Nog veel beter zou het echter zijn als in de plaats van grond- en leidingwater meer regenwater of andere alternatieve waterbronnen zouden worden gebruikt.

Drie gouden regels

van duurzaam watergebruik:

- gebruik minder water
- gebruik water van hoge kwaliteit alleen voor toepassingen die dat expliciet eisen en gebruik waar mogelijk een verantwoord alternatief zoals regenwater
- verontreinig het water zo min mogelijk

‘Prachtige waterkwaliteit’

© Jan Caudron

Basisschool De Pinte gaat op wateronderzoek

30

Buitenlessen: ze blijven voor altijd tot de weinige hoogtepunten van mijn jonge leven horen. En als er water aan te pas kwam, kon de dag al helemaal niet meer stuk. Een frisse lentedag in Zevergem levert het bewijs: de jeugd van tegenwoordig denkt er nog altijd precies hetzelfde over.

Een oude Scheldearm in Zevergem, 8.30 uur 's morgens. Vrolijk belgerinkel kondigt de komst aan van het vijfde leerjaar van de Vrije Basisschool De Pinte. Die klas heeft de tweede prijs gewonnen in de Floepjeswedstrijd die de VMM in het najaar van 2004 organiseerde: een buitenles waarin ze zullen leren om de waterkwaliteit van de Scheldearm te bepalen. De gidsen van dienst: Ward De Cooman, Joost Mertens, Lieven Detemmerman en Philippe Michiels van de VMM.

‘De waterkwaliteit hier is prachtig en de waterbodempkwaliteit is goed’, zegt Ward, die het evenement in goede banen moet leiden. Gelukkig maar, want het is uiteraard de bedoeling dat de leerlingen enig leven vinden in de opgeviste waterstaaltjes. ‘Toch is zo zuiver water een zeldzaamheid in Vlaanderen. Ik kan de beken met een goede waterbodempkwaliteit op de vingers van mijn twee handen tellen. Waterbodems met slechte kwaliteit: ongeveer 48 %.’

Eenmalig initiatief

Voor we aan het werk gaan, legt Ward nog even uit wat de bedoeling is: het biologisch leven bekijken in het water en de waterbodem, en *en passant* ook de zuurtegraad en de hoeveelheid zuurstof in het water nagaan. ‘Normaal meten we nog andere dingen, zoals de fysico-chemische toestand van het water: komen er pesticiden in voor, bijvoorbeeld. Maar dat is echt laboratoriumwerk. Bovendien zegt het aantal aanwezige diertjes in het water op zichzelf al bijzonder veel over de toestand ervan. Als er weinig verschillende soorten aanwezig zijn, is er altijd iets fout.’

© Jan Caudron

De VMM heeft een uitgebreid meetnet om de oppervlaktewater- en waterbodembkwaliteit van heel Vlaanderen in kaart te brengen, maar leerlingen komen daar normaal niet bij kijken. Vandaag wordt door de VMM het reilen en zeilen van zo'n bemonsteringscampagne getoond. Dergelijke buitenlessen worden normaal niet georganiseerd door de VMM. Wie een gelijkaardige les wil organiseren, kan wel terecht bij de natuureducatieve dienst van de provincie en vaak ook bij de gemeente.'

Actie!

En dan is er actie. Onder de deskundige leiding van Lieven dalen een paar *kids* af in het water om met een handnet op zoek te gaan naar waterjuffers en muggenlarven allerhande. 'Vergeet ook de waterplanten niet', waarschuwt Lieven. 'Het is de bedoeling om zoveel mogelijk diertjes te vinden.'

© Jan Caudron

Om niet al te nat te worden, moeten de zoekers zich in een waadpak wurmen dat ruw geschat drie maten te groot is. Rondpoedelen in zo'n waadpak lijkt leuk, maar is het niet altijd. 'Soms moeten onze mensen echt wel in weer en wind het water

in. Bij temperaturen rond het vriespunt is dat niet meteen een pretje. En het water is ook niet altijd zo schoon als hier.'

'Let er vooral ook op dat er geen water in je waadpak stroomt, want dan vormt ▷

© Jan Caudron

De boot in

En dan moet het echte hoogtepunt van de dag nog volgen: een staalname van de waterbodem. Want dat gebeurt met een boot, en dat is altijd een spektakel.

zich onderaan een luchtbel waardoor je omkantelt en kunt verdrinken.'

Nog bezoek

Intussen zijn er nog belangstellenden gearriveerd: de lokale televisie komt fotogenieke beelden schieten van in het water poedelend grut, en ook de burgemeester van De Pinte brengt een bezoek aan de jonge onderzoekers. Die voelen zich meteen nog een stuk belangrijker. Maar er moet gewerkt worden. Waterdiertjes

met een pincet uit de stalen vissen, staaltjes onder de microscoop leggen, zuurtegraad en zuurstofgehalte van het water meten: er is genoeg te doen.

Met een voorgedrukte zoekkaart proberen de leerlingen uit te vissen wat ze allemaal onder de microscoop krijgen. Leraar-voor-één-dag Joost ontpopt zich tot een pedagogisch talent. 'Hoe beweegt dit diertje zich voort? Met zuignappen. Dus dat is...? Een bloedzuigertje, juist.'

De staalname zelf gebeurt met een eenvoudig maar erg doeltreffend instrument, legt Philippe uit: een soort zware grijper aan een touw. Door zijn eigen gewicht zakt de grijper tot twintig centimeter diep, waar hij een hap uit de bodem neemt en weer wordt opgehaald. Waarna de terugreis naar de oever wordt aangevat. Op de terugtocht springen reusachtige karpers op in het kielzog van het bootje. Een bewijs te meer dat het water hier wel degelijk van een goede kwaliteit is!

© Jan Caudron

MIRA-BE: voor beter beleid

© Jan Caudron

Eind oktober verschijnt voor de tweede keer het MIRA-BE rapport, een van de drie milieu- en natuurrapporten die de VMM coördineert. MIRA-BE neemt niet het milieu, maar het milieubeleid onder de loep. BE staat dan ook voor beleidsevaluatie.

Barbara Tieleman

Het MIRA-BE rapport verschijnt om de twee jaar en analyseert en beoordeelt het beleid op het vlak van milieu en natuur, of althans een deel ervan. Het loont immers de moeite om na te gaan of het gevoerde beleid succes heeft, en of het geen onbedoelde effecten heeft. In het rapport worden ook telkens aanbevelingen gedaan om het beleid te verbeteren.

VMM-medewerkster Barbara Tieleman is coördinator van het MIRA-BE rapport. 'Het MIRA-BE rapport 2005 bestaat uit twee grote delen. Het eerste deel bevat vijf diepgaande evaluaties, onder meer van het lokale waterbeleid en van de handhaving in het Vlaamse milieubeleid. Het tweede deel behandelt beknopter 19 beleidsevaluaties. Die evaluaties zijn de afgelopen twee jaar gemaakt door externe instanties, zoals universiteiten, de MiNa-raad, het Rekenhof enzovoort. Waar we dat nodig vinden, laten we zelf een beleidsevaluatie uitvoeren. De grote verdienste van het MIRA-BE rapport is dat

al die verschillende beleidsevaluaties op een overzichtelijke manier worden gebundeld.'

Succesfactoren en knelpunten

Het uiteindelijke doel van MIRA-BE is een beter en effectiever milieu- en natuurbeleid. 'Voor elk beleidsterrein dat onder de loep wordt genomen, worden een aantal goede aspecten, zogenaamde succesfactoren, geformuleerd, maar ook een aantal knelpunten. Op basis daarvan doen de onderzoekers dan aanbevelingen om het beleid te verbeteren. Zo blijkt uit de evaluatie dat er iets schort aan de handhaving van de milieuwetgeving in bedrijven. Soms wordt er jarenlang geprobeerd om een bedrijf te laten meewerken. Als dat niet lukt, komt het tot een strafrechtelijke vervolging, maar vaak wordt de zaak vervolgens geseponeerd. MIRA-BE beveelt aan dat er meer strafrechtelijk vervolgd zou worden.' Een andere aanbeveling heeft te maken met de soms gebrekkige samenwerking tus-

sen verschillende departementen. 'Als die hun acties op elkaar zouden afstemmen, zou het beleid effectiever zijn. Wij geven die aanbevelingen mee zodat de politici en ambtenaren ze kunnen gebruiken om het beleid te verbeteren. Maar daar hebben wij natuurlijk geen controle over.'

Interesse? Vanaf eind oktober kunt u het MIRA-BE rapport tegen kostprijs bestellen bij het VMM-Infoloket, A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erembodegem, tel. 053-72 64 45, fax 053-71 10 78, info@vmm.be

Drie MIRA-rapporten

Naast MIRA-BE geeft de VMM nog twee andere MIRA-rapporten uit:

MIRA-T rapporteert jaarlijks over de toestand van het milieu in Vlaanderen.

MIRA-S rapporteert om de vijf jaar over de milieukwaliteit bij mogelijke toekomstige ontwikkelingen.

Meer info op www.vmm.be/mira

Snuif de stadslucht op

Sinds juni kun je onder de Boerentoren in Antwerpen elk moment van de dag zien hoe het gesteld is met de luchtkwaliteit. Maar welke stoffen adem je zoal in op je tocht door de stad? Wij volgden onze neus ... en Frea Blommaert.

We beginnen onze wandeling in de **Nationalestraat**, en meteen worden we geconfronteerd met de voornaamste oorzaak van luchtvervuiling in de stad: de **auto's**. Auto's stoten van alles uit: stikstofoxiden (NO_x), fijn stof (PM) en dan voornamelijk zwarte roetdeeltjes, koolstofmonoxide (CO), poly-aromatische koolwaterstoffen (PAK's), benzeen en andere organische producten. Verschillende van die stoffen hebben een rechtstreeks effect op de gezondheid, andere – zoals stikstofdioxide – zorgen dan weer voor het ontstaan van ozon, ook al een schadelijk gas. 'In een straat met druk autoverkeer zoals hier is de luchtkwaliteit ongetwijfeld slechter dan elders in de stad,' zegt onze gids Frea Blommaert van de VMM. 'Zeker als auto's geregeld optrekken en afremmen, zoals bijvoorbeeld aan **verkeerslichten**, komen er extra veel schadelijke stoffen vrij. Meer nog dan een lage snelheid, zorgt rustig **rijgedrag** voor minder

uitstoot. Als je 100 km/h rijdt, is de uitstoot wel lager dan bij 120 km/h, maar rustig rijden aan een constante snelheid heeft nog meer invloed.'

We verlaten dus maar snel de drukke straten en gaan richting **Groenplaats**. Lucht! Open ruimte! Of toch niet? 'Jawel hoor. Zodra je in een straat met **minder verkeer** komt, is de luchtkwaliteit beter. Van benzeen bijvoorbeeld meet je heel hoge

concentraties midden in het verkeer, maar in een zijstraat, dalen de concentraties heel snel. De ingang van de parkeergarage onder de Groenplaats zorgt dan weer voor hogere concentraties vervuilende stoffen.'

Stof op de Leien

Na een korte omweg langs de Boerentoren – waar we het **infoscherm** van de VMM raadplegen (*zie kader*) en zien dat de luchtkwaliteit vandaag goed is – zetten we koers naar de autovrije **Meir**. Daar trekt Frea onze aandacht op de gebouwen. 'De Meir is **autovrij** sinds eind jaren 80. Voordien waren de gebouwen hier erg aangetast door verzuring en roet. Sinds de straat autovrij is, blijven de gerestoreerde gebouwen mooi.' Maar als we nog betere lucht willen, moeten we nog even doorstappen. 'Naar het stadspark, of naar de Zoo, ook een groene oase van ruim tien hectare.'

Om daar te geraken, moeten we eerst langs de **Teniersplaats**, waar we in beide richtingen uitkijken op de **Leien**. 'In 2001 en 2002 hebben we de lucht in Antwerpen uitgebreid bemonsterd. Voor de meeste **vervuilende stoffen** afkomstig van het autoverkeer lagen de waarden hier op de Teniersplaats een stuk hoger dan op ons vast meetstation aan de **Plantin en Moretuslei** in Borgerhout. Zo hebben we hier 30 procent meer fijn stof gemeten. Uit de metingen van stikstofmonoxide konden we overigens duidelijk de **ochtend- en avondspits** aflezen.' Door de werken is er op de Leien natuurlijk heel wat minder uitstoot door het verkeer.

Automobilisten die de Leien gebruiken om de ring of de **autosnelweg** te bereiken, zijn op weg naar nog slechtere lucht, vooral als er **files** staan. 'Zeker wagens waarvan de motor nog koud staat, stoten meer schadelijke stoffen, zoals CO, uit. Overigens krijg je ook **in de wagen** die schadelijke stoffen binnen: de lucht in de auto zou zelfs slechter zijn dan buiten. En in de **tunnels** is de luchtkwaliteit mogelijks nog slechter. Om daarover meer duidelijkheid te krijgen, plannen we dit jaar nog een onderzoek naar de luchtkwaliteit in de Kennedytunnel.'

Groene longen

Wij zitten intussen op een bankje in het **stadspark**. Is zo'n park nu werkelijk een spreekwoordelijke **groene long**? 'Eigenlijk wel. Door fotosynthese halen de bomen CO₂ en water uit de lucht. Ze zetten die om in voedingsstoffen en in de plaats geven ze zuurstof af. Hier in het park zit er dus meer zuurstof in de lucht.' Wie wil spor- ➤

Volg de luchtkwaliteit op straat

Sinds juni kunnen de Antwerpenaren op elk moment van de dag de luchtkwaliteit in hun stad opvolgen, aan de hand van een infoscherm in de etalage bij Argus, het milieupunt van KBC, onder de Boerentoren. VMM werkte het project uit samen met de stad Antwerpen en met Argus.

'Op het scherm kun je uur na uur opvolgen hoeveel ozon, stikstofdioxiden, fijn stof (PM10) en zwaveldioxide er in de lucht zitten,' zegt Frea Blommaert. 'Op een tweede scherm voegen we die vier samen tot een algemene luchtkwali-

teitsindex, die gaat van zeer goed tot zeer slecht. En natuurlijk geven we aan voorbijgangers tips en informatie om de luchtkwaliteit te helpen verbeteren. Als er bijvoorbeeld 's zomers een ozonalarm is, of als er op een winterdag teveel fijn stof in de lucht zit, zul je dat op het scherm kunnen lezen.' Daarnaast komt er in het Ecohuis een computerterminal waarop je de gegevens over de luchtkwaliteit in heel Vlaanderen kunt raadplegen. Dezelfde gegevens kun je overigens ook thuis bekijken, via www.luchtkwaliteit.be of www.vmmf.be/luchtkwaliteit.

ten in open lucht zoekt daarom beter een park op: joggen in een drukke straat doet je gezondheid meer kwaad dan goed. Op heel warme zomerdagen ben je echter beter voorzichtig, want dan kunnen de ozonconcentraties hoog oplopen. Zware inspanningen in de buitenlucht kun je dan beter vermijden tussen 12 en 20 uur.

Volledig zuiver is de lucht ook in het stadspark niet. In het dichtbebouwde Vlaan-

deren ontsnap je nergens meer aan de invloed van verkeer, bewoning of **industrie**. Zo is in Antwerpen-stad ook de invloed van de **haven** onmiskenbaar. De VMM heeft er onder meer vijf meetstations die de impact van de uitstoot door de petroleumindustrie monitoren, vooral wat betreft SO_2 of **zwaveldioxide**. 'In het Antwerpse havengebied komen de hoogste concentraties SO_2 voor van heel Vlaanderen. Ze bleven de voorbije jaren wel bene-

den de Europese norm en zijn in 20 jaar met de helft gedaald. Overigens is een deel van de SO_2 -uitstoot afkomstig van de **schepen** die in Antwerpen aanleggen.' De industrie in de haven stoot nog allerlei andere stoffen uit en draagt ook bij tot de NO_x -concentraties, onder meer door het drukke verkeer in en rond de haven. 'De Antwerpse haven ligt landinwaarts, zodat er geen zeebries is om de vervuiling weg te blazen. Daardoor beïnvloedt de havenactiviteit de luchtkwaliteit in de stad, en eigenlijk in de hele Antwerpse agglomeratie.'

Bouwplannen? Bespaar energie

Bent u aan het bouwen of heeft u bouwplannen voor de toekomst? Surf dan zeker eens naar www.bouwteamwoning.be. Op die nieuwe website kunt u berekenen welke invloed energiebesparende maatregelen zouden hebben op de kostprijs van uw woning. Daarbij wordt zowel rekening gehouden met de bouwkost als met de verbruikskost.

U zult merken dat duurzaam en energiezuinig bouwen en verbouwen niet duurder hoeven te zijn. Sommige ingrepen maken het bouwen zelfs goedkoper en besparen onmiddellijk energie. Andere keuzes verhogen wel de bouwkost, maar betalen zich op termijn terug en leveren een groter comfort. Een aantal maatregelen betalen zich nooit terug, maar leveren comfort en milieuwinst op.

Voorzichtig met asbest

In en rond heel wat woningen zijn nog asbesthoudende cementgolfplaten, dakleien, gevelleien, bloembakken of andere asbesthoudende materialen te vinden.

Op zich is dat zeker geen reden tot paniek. Als u echter asbestmateriaal afbreekt of verwijdert, dan gelden een aantal veiligheidsregels. Om die reden heeft de cel Lucht van AMINAL de brochure *Asbest in en om het huis* gemaakt.

Schadelijk? Asbestvezels, vaak microscopisch klein, kunnen diep in de longen doordringen en ernstige ziekten, waaronder longkanker, veroorzaken. Zolang de asbestvezels stevig vastzitten in het dragermateriaal is er geen probleem. Heel anders wordt het als de asbestvezels vrijkomen.

Los of vast? Asbesthoudend materiaal zoals golfplaten, leien en buizen leveren geen probleem op zolang ze in de goede staat zijn. Als ze echter in slechte staat zijn of ondeskundig worden gesloopt, bewerkt of bespoten met een hogedrukreiniger kunnen er wel vezels vrijkomen. Dat is ook het geval bij bijvoorbeeld asbestkoord.

Verwijderen? Niet-verweerd materiaal kan meestal gewoon blijven zitten. Soms is het echter nodig dat het asbestmateriaal verwijderd wordt. In een aantal gevallen kunt u dat zelf, maar soms is professionele hulp nodig. In de brochure vindt u de adressen van gespecialiseerde instellingen, bedrijven en personen.

U kunt de gratis brochure *Asbest in en om het huis* bestellen bij de Vlaamse Infolijn op 0800 3 02 01, of via de website www.vlaanderen.be/lucht, waar u ze ook kunt downloaden.

Limburg drinkt kraantjeswater

Leidingwater of drinkwater heeft zijn naam niet gestolen: het is wel degelijk water dat u gewoon elke dag kunt drinken. Leidingwater is veilig en gezond en wie het drinkt, spaart bovendien het milieu. Leidingwater komt immers rechtstreeks uit de kraan en er is geen verpakking of transport voor nodig. Om die boodschap kracht bij te zetten, worden verspreid over Limburg maar liefst 731 drinkwaterfonteinen geplaatst, vooral in scholen, maar ook in bibliotheken, sporthallen, op pleinen enzovoort. De provincie Limburg werkt daarvoor samen met de drinkwatermaatschappijen, OVAM en de gemeentebesturen. De actie past in een bredere campagne rond water, onder het motto 'Druppelsgewijs, wijs met water'.

Meer informatie? Provincie Limburg, Hanne Keunen, tel. 011 23 83 61, fax 011 23 83 10, duurzaam@limburg.be, www.limburg.be/milieuenatuur

Verantwoord consumeren

Onze huidige consumptiepatronen zijn nefast voor het leefmilieu en bovendien veroorzaken ze een grondig onevenwicht tussen het noorden en het zuiden. Enkele tips om verantwoord te winkelen:

- Denk na voor u iets koopt, en koop alleen wat u nodig hebt.
- Lees de etiketten en vraag meer uitleg als dat nodig is..
- Kies voor producten met een eco-label en een ethisch label.
- Koop zoveel mogelijk lokaal geproduceerde en seizoensproducten.
- Koop producten die gemaakt zijn uit gerecycleerde materialen of materialen die gemakkelijk kunnen worden afgebroken of gerecycleerd.
- Koop rechtstreeks en koop indien mogelijk on line: zo beperkt u de vervuiling door transport en aanverwante activiteiten.

Nog veel meer informatie en tips rond thema's als voeding, reizen, afval, media, klimaat, water, energie, onderwijs, dierenleed enzovoort vindt u in de informatiebrochure *Jonger & Wijzer* van Unesco. Een brochure aanvragen? www.unesco-vlaanderen.be of info@unesco-vlaanderen.be

Werken bij de VMM maakt gelukkig

Isabel Peiremans, medewerkster bij de communicatiegroep van de VMM, is een van de gelukkigste werknemers van Vlaanderen. Ze was immers een van de vijftien finalisten in de wedstrijd *De gelukkigste werknemer* die elk jaar wordt georganiseerd door Job@, de jobbijlage van de VUM-kranten en HUMO. Meer dan 1000 kandidaten namen deel. Bij de keuze van de winnaar werd rekening gehouden met vijf factoren, zegt professor Stefan Lievens, die de vijftien laureaten selecteerde: 'We hebben onderzocht hoe groot de beslissingsmogelijkheden van de kandida-

ten zijn, hoe sterk er in het bedrijf rekening wordt gehouden met het evenwicht tussen werk en privé-leven, hoe groot de waardering en het vertrouwen in de werknemer is, of er sprake is van een vorm van zelfrealisatie en hoe de werknemer dat zelf allemaal verwoordt of presenteert.' Hoewel dat allemaal dik in orde was bij Isabel, werd niet zij, maar een banketbakster uit Mechelen uitgeroepen tot winnaar.

Bij de VMM zijn er geregeld vacatures. Raadpleeg daarvoor de VMM-website.

2004: een jaar van bedrijvigheid

2004 was een belangrijk jaar voor de Vlaamse Milieumaatschappij. Niet in het minst omdat – met het oprichtingsdecreet van het Intern Verzelfstandigd Agentschap (IVA) – onze nieuwe structuur werd goedgekeurd, samen met het bijbehorende takenpakket.

De VMM is nu al verantwoordelijk voor de samenstelling van het Milieurapport Vlaan-

deren, MIRA. Wij meten en bewaken ook de luchtkwaliteit. Inzake water krijgt de VMM er een aantal bevoegdheden bij. Zo wordt de VMM de motor van het integraal waterbeleid. In de toekomst zal de VMM niet langer alleen de waterkwaliteit bemonsteren en analyseren, maar ook de conclusies formuleren en maatregelen nemen tegen de verstoring van onze

watersystemen. De VMM kreeg bovendien de taak van economische én ecologische toezichthouder toegevoegd: we dienen zowel het ecologische resultaat van de waterzuivering als het economische rendement ervan te monitoren en het toezicht erop te verzekeren.

Voor die en andere nieuwe taken hebben we in het voor-

bije jaar de voorbereidingen getroffen. In onze klassieke activiteiten bleven we streven naar verbetering. 2004 was voor de VMM dan ook een jaar vol bedrijvigheid. De hoogtepunten beschrijven we kort in een activiteitenverslag.

U kunt het *Activiteitenverslag 2003-2004* gratis aanvragen bij het Infoloket van de VMM.

VMM-labo Antwerpen beste stagebedrijf

Het laboratorium van de Vlaamse Milieumaatschappij in Antwerpen heeft in mei de Stage Award voor het beste stagebedrijf ontvangen. De Antwerpse Kamer voor Koophandel reikt die prijs jaarlijks uit, samen met prijzen voor de beste stagestudenten en de beste stagebegeleider. Dit jaar waren er een honderdtal genomineerden.

Voor de Antwerpse Kamer voor Koophandel zijn stages in bedrijven de aangewezen manier om leerlingen hun eerste stappen te laten zetten op de bedrijfsvloer. Voor bedrijven en organisaties is zo'n stage een goed screenings- en recrutingsmiddel. Met de prijzen wil de Kamer voor Koophandel bedrijven, stagiairs en scholen belo-

nen voor hun inspanningen. De winnaars krijgen een financiële aanmoediging waarmee ze opleidingen kunnen volgen bij de KamerAcademie Antwerpen-Waasland. Bij de VMM zullen Tina Heiremans en Claudia Huygens, de stagebegeleidsters in kwestie, van die kans gebruik kunnen maken.

De mooiste natuur- of milieufoto

Nog tot 15 september kunt u deelnemen aan de fotowedstrijd *Natuur en milieu in pixels*, van Argus, het milieupunt van KBC. Ook de VMM werkt mee aan de wedstrijd en reikt twee speciale prijzen uit, een voor het thema lucht en een voor het thema water. Deelnemen aan de wedstrijd is gratis. De prijsuitreiking vindt plaats op 2 december in Antwerpen. Meer info over de wedstrijd, het reglement, de thema's en de prijzen vindt u op www.argusmilieu.be.

In het VMM-gebouw in Aalst kunt u nog tot 1

oktober de inzendingen van de vorige editie van de fotowedstrijd bekijken. U kunt de ten-

toonstelling elke werkdag bezoeken in de Dokter De Moorstraat 24-26. De toegang is gratis.

© Jan Caudron

Gratis abonnement?

Verrekijker is een magazine van de Vlaamse Milieumaatschappij dat drie keer per jaar verschijnt. In elke editie wordt een bepaald aspect van het leefmilieu onder de loep genomen. Verrekijker geeft heel wat praktische informatie en concrete tips. U kunt zich gratis abonneren via het Infoloket.

De recentste nummers kunt u downloaden op www.vmm.be/verrekijker

Wilt u reageren op een artikel? Contacteer Katrien Smet via het Infoloket van de VMM, A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erembodegem, info@vmm.be, tel. 053-72 64 45, fax 053-71 10 78.

Colofon

Verrekijker wordt om de vier maanden gepubliceerd door de Vlaamse Milieu-maatschappij.

Coördinatie en eindredactie

Katrien Smet

Werkten mee aan dit nummer

Freya Blommaert, Katrien Bosman, Natacha Claeys, Ward De Cooman, Herwig De Jonge, Hanne Degans, Evelien de Munter, Els De Putter, Lieve De Roeck, Vera De Saedeleer, Lieven Detemmerman, Marc D'Hollander, Maarten Goris, Henk Maeckelberghe, Sophie Puype, Ward Roekens, Barbara Tieleman, Véronique Van den Langenbergh, Kor Van Hoof, Liesbeth Van Snick, Daniël Verlé, Philippe Vertonghen.

Met dank aan

Phara de Aguirre
Hilde Nechelpuut, afdeling Water
Stefaan Nolle, NV Waterwegen
en Zeekanaal
Karel Vandaele, Watering Sint-Truiden

Redactie & Realisatie

Jansen & Janssen Uitgeverij,
www.jaja.be

Verantwoordelijke Uitgever

Johan Janda, afdelingshoofd Informatie

Algemene informatie

VMM-Infoloket
A. Van de Maelestraat 96
9320 Erembodegem
info@vmm.be
Tel. 053-72 64 45
Fax 053-71 10 78

D/2005/6871/021

